

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ULUSLARARASI BANKACILIK VE FİNANS
YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

KOBİ'LERİN KREDİ DEĞERLİLİĞİNİN
ÖLÇÜMÜNDE
ORTAYA ÇIKAN SORUNLAR:
ÇÖZÜME YÖNELİK BİR UYGULAMA

Yüksek Lisans Tezi

Nesrin ORAL

1250Y75108

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Hicabi ERSOY

İstanbul, 2014

T.C.
İSTANBUL TİCARET ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ONAY SAYFASI

Yüksek Lisans Öğrencisi Nesrin Oral'ın “ KOBİ'lerin Kredi Değerliliğinin Ölçümünde Ortaya Çıkan Sorunlar: Çözümüne Yönelik Bir Uygulama ” konulu tez çalışması jürimiz tarafından Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans tezi olarak (oybirliği / oyçokluğu) ile başarılı bulunmuştur.

Adı-Soyadı

İmza

Tez Danışmanı : Yrd. Doç. Dr. Hicabi ERSOY

Jüri Üyesi : Prof. Dr. Bülent PAMUKÇU

Jüri Üyesi : Yrd. Doç. Dr. İlker Kıymetli ŞEN

Hazırlamış olduğum tez özgün bir çalışma olup YÖK ve İTİCÜ Lisansüstü Yönetmeliklerine uygun olarak hazırlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmayı yaparken bilimsel etik kurallarına tamamıyla uyduğumu; yararlandığım tüm kaynakları gösterdiğimi ve hiçbir kaynaktan yaptığım ayrıntılı alıntı olmadığını beyan ederim. Bu tezin ihtiva ettiği tüm hususlar şahsi görüşüm olup İstanbul Ticaret Üniversitesinin resmi görüşünü yansıtmamaktadır.

Nesrin Oral

ÖZET

Küçük ve Orta Boy İşletme olarak bilinen KOBİ'lerin düşük sermaye ile kurulmaları ve bu sebeple piyasadaki olumsuz hareketlere karşı savunmasız olmaları, kredi veren kuruluşlar tarafından, KOBİ'lerin yüksek riskli olarak değerlendirilmelerine sebep olmaktadır. Ayrıca KOBİ'lerin muhasebe kayıtlarındaki özensizlikler ve tutarsız mali veriler, kredi veren kuruluşlar tarafından kredi değerliliği ölçümünde sağlıklı değerlendirme yapılması sonucunu doğurmaktadır. Kredi ve finansman KOBİ'lerin en büyük ve en önemli sorunlarının başında gelmektedir. KOBİ'lerin finansman sorunlarının minimum seviyeye indirilmesinin ülke ekonomisi üzerinde olumlu etki yaratacağı öngörülmektedir.

Genellikle finansman taleplerinde bankaları kullanan KOBİ'ler, diğer finansman araçlarını ise göreceli olarak daha az tercih etmektedirler. Finansman taleplerini bankalardan karşılamak isteyen bu tip işletmelerin, öncelikli olarak işletmeyle ilgili kalitatif verileri düzenli bir hale getirmeleri beklenmektedir.

Genel banka uygulamalarının giderek teknolojik bir altyapı ile standardizasyon sağladığı günümüzde, firmaların ölçülebilir verilerinin ve kalitatif sonuçlarının, kredilendirme aşamasında daha fazla önem kazanmasına yol açmıştır. Fakat kalitatif veriler işletmeler tarafından ihmal edilmektedir. Bu çalışmada kalitatif verilerin daha dikkatli ele alınması halinde skoru nasıl olumlu etkilediğine yönelik alternatif uygulama çalışması yapılmıştır.

ABSTRACT

As small and average size firms called SMEs are set up by small amounts of capital and therefore open to negative trends in the market, so credit suppliers consider SMEs as having high risk. Carelessness in accounting records of SMEs as well as inconsistent financial details shall result in unsound evaluation by credit suppliers concerning creditability. Credit and financing are among the most important and greatest problems of SMEs. It is anticipated that decreasing financing problems of SME into minimum level will have positive impact on country economy.

SMEs using banks generally for financing demands relatively prefer utilizing other financing instruments. Such type of small firms desiring to satisfy their financing need from the banks is primarily expected to make their qualitative data regular.

Today, in a world in which general bank applications are being standardized through technologic substructure, measurable data and qualitative results of the firms become more important during the phase of credit providing. However, qualitative data are neglected by firms. In this study; in case qualitative data are evaluated more carefully, alternative field-work was realized on how it has positive effect on credit scoring.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET	iii
ABSTRACT	iv
KISALTMALAR	vii
TABLolar LİSTESİ	viii
ŞEKİLLER LİSTESİ	ix
GİRİŞ	1
1. KOBİ'LER VE ÜLKE EKONOMİSİNDEKİ YERİ	3
1.1. KOBİ Tanımı ve Sınıflandırmaları	3
1.1.1. Fonksiyonları Bakımından Sınıflandırma.....	4
1.1.2. İş gören Sayısı Bakımından Sınıflandırma.....	5
1.2. KOBİ'lerin Özellikleri ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri	5
1.3. KOBİ'lere Finansal Destek Sağlayan Kuruluşlar	13
1.4. KOBİ'lerin Finansman Sorunları.....	18
2. BANKALARDA KREDİ VE RİSK YÖNETİMİ	20
2.1. Kredi Tanımı ve Kredilerin Sınıflandırılması.....	20
2.1.1. Niteliklerine Göre Sınıflandırma.....	20
2.1.2. Vadelerine Göre Sınıflandırma.....	25
2.1.3. Teminatlarına Göre Krediler.....	25
2.1.4. Kaynakları Açısından Krediler.....	26
2.1.5. İş Konusu ve Veriliş Amacı Açısından Krediler.....	26
2.1.6. Kredi kullandırma Yetkisi Açısından Krediler.....	27
2.2. Bankalarda Kredi Politikaları.....	27
2.3. Risk Kavramı ve Risklerin Sınıflandırılması	29
2.4. Bankaların Karşılaştığı Riskler	31

2.5. Türk Bankacılık Sisteminde Risk Yönetimi	34
3. KOBİ KREDİLERİ VE DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ....	36
3.1. Kredilerin Türler İtibarıyla Dağılımı ve KOBİ Kredileri	36
3.2. KOBİ Kredileri Derecelendirme Sistemi ve Basel İlişkisi	38
3.3. KOBİ Kredileri Değerlendirme Süreçleri	44
3.3.1. Finansal Tablolar ve Analizde Kullanılan Teknikler.....	45
3.3.2. Finansal Olmayan Verilerin Analizi.....	50
4. KOBİ KREDİ NOTU UYGULAMA ÇALIŞMASI.....	52
4.1. XYZ İşletmesi Kredi Derecelendirmesi.....	55
4.1.1. Kantitatif Verilerin Derecelendirilmesi.....	55
4.1.2. Kalitatif Verilerin Derecelendirilmesi.....	56
4.2. XYZ İşletmesi Kalitatif Veri Değişikliği Sonucunda Alternatif Derecelendirme	60
SONUÇ.....	64
KAYNAKÇA.....	66

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABGS	: Avrupa Birliği Genel Sekreterliği
BAĞKUR	: Esnaf, Sanatkarlar ve Bağımsız alışanlar Sosyal Sigortalar Kurumu
BSMV	: Banka Sigorta Muamele Vergisi
BDDK	: Bankacılık Dzenleme ve Denetleme Kurulu
DPT	: Devlet Planlama Teşkilatı
DTM	: Dış Ticaret Msteşarlığı
FMKD	: Faktör Maliyetiyle Katma Değer
İŞKUR	: Tırkiye İş Kurumu
KGF	: Kredi Garanti Fonu
KKDF	: Kaynak Kullanım Destekleme Fonu
KOBİ	: Küçük ve Orta Bklkteki İşletme
KOSGEB	: Küçük, Orta lekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
OECD	: Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı
SSK	: Sosyal Sigortalar Kurumu
STB	: Sanayi ve Ticaret Bakanlığı
TCMB	: Tırkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TESK	: Tırkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TESKOMB	: Tırkiye Esnaf ve Sanatkarlar Kredi Kefalet Kooperatifleri
TÜRKAK	: Türk Akreditasyon Kurumu
TOBB	: Tırkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TPE	: Türk Patent Enstitüsü
TTGV	: Tırkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı
TÜBİTAK	: Tırkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Tırkiye İstatistik Kurumu
YOİKK	: Yatırım Ortamını İyileştirme Koordinasyon Kurulu

TABLolar LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Türk KOBİ'leri GZFT (Güçlü-Zayıf-Fırsat- Tehdit- SWOT) Analizi	8
Tablo 2. Girişimin Ana Faaliyetine ve Çalışan Sayısına Göre Dış Ticaret Payı	10
Tablo 3. KOBİ Politikası Oluşturma ve Yürütmeye İlgili Kurumlar	15
Tablo 4. Kredi Yönetiminde Dört Temel Prensip	30
Tablo 5. Türleri İtibarıyla Krediler	37
Tablo 6. Kredi İşlemlerinin Sonucu Olarak Doğabilecek Risk Kaynakları	44
Tablo 7. Kredi Analizinde İş Akış Sıralaması	45
Tablo 8. Ortaklardan Bağımsızlık Notları	52
Tablo 9. Desteklenme Notları	53
Tablo 10. Uzun ve Kısa Dönem Notları	53
Tablo 11. Derecelendirme Notları	54
Tablo 12. İşletmenin 2010- 2011- 2012 Özet Finansal Verileri	55
Tablo 13. İşletmenin Mali Kriterleri	56
Tablo 14. İşletmenin Kalitatif Değerleri	59
Tablo 15. Derecelendirme Puan Hesaplaması	60
Tablo 16. İşletmenin Kalitatif Değerleri (İkinci Bölüm)	61
Tablo 17. Derecelendirme Puan Hesaplaması (İkinci Bölüm)	62

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Payı: 2011- 2012	10
Şekil 2. Çalışan Sayısına Göre Dış Ticaret, 2012	11
Şekil 3. Büyüklük Grubuna Göre Girişim Sayısı, İstihdam ve FMKD Dağılımı	12
Şekil 4. Ekonomik Faaliyetlere Göre Girişim Sayısı ve İstihdamın Dağılımı	13
Şekil 5. Kredilerin Türleri İtibarıyla Dağılımı	37

GİRİŞ

Girişimcilerin ağırlıklı olarak öz kaynaklarıyla oluşturdukları işletmeler olan KOBİ'ler; genellikle küçük sermayelerle kurulurlar. KOBİ'ler gerek istihdam yaratmaları gerekse katma değerleri ile ülke ekonomisi açısından önemli yere sahiplerdir. İşletmenin devamlılığını getirebilmesi için de ilave finansman kaynağı gerekir. Finansman ihtiyacı KOBİ'lerin sorunları arasında büyük öneme sahiptir. Bu sorunun giderilmesinde ise iç kaynaklar yetersiz kalmaktadır. Dolayısıyla dış kaynak ihtiyacı doğmaktadır. KOBİ'lere kaynak sağlayan kuruluşlar arasında bankalar önemli yer tutmaktadır. Bankaların gelir hacimlerini yükseltmek istemeleri KOBİ'lere olan bakışlarını değiştirmiştir. Yeni ürün ve hizmet paketleri ile alternatifler geliştirmektedirler. Bankalar açısından KOBİ'ler, diğer segmentlere göre hem daha karlı hem de nispeten daha az riskli konumdadırlar. Dolayısıyla son yıllarda KOBİ kredileri bankaların öncelikleri arasında yer almaya başlamıştır. Ancak riske dayalı performans sistemine geçiş ile birlikte bankalar kredi verirken daha ihtiyatlı davranmak zorundadır. Bu risk ölçümlemesini yapabilmek için de KOBİ'lerden daha fazla bilgi talep etmektedirler. Bankalar KOBİ'lere destek sağlarken derecelendirme sistemini kullanırlar. Bu sistem bankaların kendi içerisinde oluşturdukları bir modelleme veya bir derecelendirme kuruluşundan alınan destekle gerçekleşir.

Bankalar KOBİ'lere kredi limiti açmadan önce bu işletmelerin kayıt dışı bilançoları olduğu varsayımı ile hareket ederek kantitatif verilerin yanı sıra kalitatif verilere de büyük önem vermektedir. Kalitatif bilgiler işletmenin mali verilerinin tamamlayıcısı olduklarından kredi talebinde bulunan firmanın derecelendirme notu üzerinde büyük etkiye sahiptir.

Bankalar ve derecelendirme şirketleri tarafından işletmelerin kantitatif ve kalitatif bilgileri üzerinden yaptıkları derecelendirme neticesinde oluşan nota göre KOBİ'lerin kredi kararı verilir. Bu kararda kullanılacak kredinin faiz oranı belirlenmiş olur. İşletmenin bu notuna göre risk seviyesi belirlenip kredi limiti tahsis edilir ve riski yüksek olan firmaya yüksek faiz oranı üzerinden kredilendirme yapılır.

Bu çalışmanın amacı; ülke ekonomisi üzerinde büyük öneme sahip KOBİ'lerin yaşadığı kredi ve finansman taleplerinin değerlendirilmesi sürecinde; KOBİ'lerin kendi yapılarından kaynaklı sorunlar nedeniyle finansman ihtiyaçlarını gidermede yaşadıkları sorunları minimum seviyeye indirebilmeleri için bilgi sahibi olmalarını sağlamaktır. Çalışmanın uygulama bölümünde; ticaret sektöründe faaliyet gösteren Gıda, Tarım ve Hayvancılık alt sektöründeki bir işletmenin, derecelendirme kuruluşu tarafından oluşturulan kredi puanı değerlendirilmiştir. İşletmeye ait kantitatif veriler %70, kalitatif veriler ise %30 etki oranına sahiptir. Uygulamada iki bölüm söz konusudur. İlk bölümde kantitatif verilerle firmanın %70 içerisindeki puanı verilmiştir. Daha sonra kalitatif verilerin %30 içerisindeki payı belirlenmiştir. İkinci bölümde ise yine aynı işletmenin kantitatif verilerinde değişikliğe gidilmeden, kalitatif verilerde yapılan bazı düzenlemeler ile yeni bir puan oluşturulmuştur. Sonuç bölümünde ise bu işletmeye oluşturulan iki puanlama değerlendirilmiştir ve KOBİ'lere öneriler sunulmuştur.

1. KOBİ'LER VE ÜLKE EKONOMİSİNDEKİ YERİ

KOBİ'ler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye ekonomisinin de dinamik ve sürükleyici unsurlarından biri olup, ülkemizin sosyo ekonomik gelişmesi açısından çok büyük öneme sahiptirler. Genel olarak KOBİ'ler; az sermaye kullanımı yanında daha çok el emeği ile çalışan, çabuk karar verme yeteneğine sahip, düşük düzeyde yönetim giderleri ile çalışan ve ucuz bir üretim gerçekleştiren iktisadi teşebbüsler olarak ifade edilebilir.¹

1.1. KOBİ Tanımı ve Sınıflandırmaları

KOBİ'ler faaliyet gösterdikleri iş kolu, türü ve kullandıkları üretim teknikleri bakımından farklılık gösterdikleri için ülke, bölge ve kültür durumuna göre farklı nicel ve nitel ölçüler kullanılarak tanımlanmaktadır. Bu da KOBİ'lerin tanımlanmasında görüş birliğinin oluşmamasına neden olmaktadır. Her ülkede değişik kurumlar tarafından yapılan farklı tanımlarda, genellikle personel sayısı, sermaye tutarı, makine parkı değeri, iş hacmi ve işletme sahipliği gibi nicel ve nitel ölçüler kullanılmaktadır. Türkiye'de de çeşitli kurumlar farklı KOBİ tanımları yapmaktadırlar.²

Nicel yaklaşıma göre yapılan tanımlamada istihdam, ciro, varlık büyüklüğü ve benzeri kriterler göz önünde bulundurulur. Bu kriterler, içinde bulunulan endüstriye, bölgeye, zamana ve tanımlamanın kullanım amacına göre değişik nitelikler kazanabilmektedir. Nitel kriterlere göre yapılan tanımlama yaklaşımında ise firmanın sahipliği bağımsız olması, yönetimi gibi özellikler dikkate alınmaktadır.³

4 Kasım 2012 Tarihli, Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkındaki Yönetmelik içerisinde KOBİ tanımları şu şekilde

¹ İlhan Uludağ ve Vildan Serin; **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler**, İstanbul: İTO Yayınları, 1991/25 s. 14.

² Alpaslan Boşgelmez, **Küreselleşme Sürecinde KOBİ'lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri, Yapısal Analizleri Ve Isparta Örneği**, (Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi) Isparta 2003. s. 19.

³ Yusuf Demir, Ozan Özdemir ve İsmail Eren, **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Finansal Yönetim Uygulamaları**, Ankara: Asil Yayın, 2008 s. 6- 7.

yapılmaktadır: “İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan ve bu Yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimler veya girişimler”.

Ekonomi içindeki önemlerinin tüm kesimlerce kabul edilmesine rağmen ortak bir tanımlama yapmak için KOBİ’lerin sınıflandırılmasının bir pratik yararı her ölçek ve nitelikteki teşebbüslerin geliştirilmesi ve desteklenmesine yönelik tedbirlerin ve politikaların belirlenmesinde sağladığı kolaylıklardır. Bu tür bir sınıflandırma, farklı ölçeklerdeki işletmelerin farklı nitelikler taşıyan sorunlarının daha kolay teşhis edilebilmesi ve çözümler geliştirilmesinde de birçok avantaj sağlayabilmektedir.⁴

1.1.1. Fonksiyonları Bakımından Sınıflandırma

KOBİ’ler fonksiyonlarına göre genelde aşağıdaki gibi gruplandırılabilir.⁵

İmalat İşletmeleri: Bu işletmeler küçük çapta hammadde alarak işlerler veya tüketilir hale getirirler. Küçük ölçekte imalat yapan birçok işletme vardır. Örneğin; Dondurmacılar, şekerçiler, oyuncak imalatçıları, lokantalar, mobilyacılar vb gibi.

Ticaret İşletmeleri: Bu işletmeler genelde doğrudan müşteriye satış yapmak yerine; perakendecilere mal vermektedirler. Uygulamada toptancı ve perakendeci olarak bulunabilmektedirler. Belli başlı örnekleri; bakkallar, büfeler, kafeteryalar, eczaneler vb gibi.

Hizmet İşletmeleri: İmalat ve ticaret işletmeleri ile doğrudan tüketiciye hizmet eden işletmelerdir. İnsanların satın alma gücü arttıkça bazı hizmetleri kendisi yapmaktansa, satın almayı tercih eder hale gelmiştir. Örneğin; kuru temizleme, ayakkabı tamirciliği, kuaförler, oteller, seyahat acentaları, bilgi işlemciler vb gibi.

⁴ Mete Oktav ve Diğerleri, **Orta ve Küçük İşletmelerde İhracata yönelik Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri**, Ankara: TOBB Yayınları, 1991, s. 1- 2.

⁵ Ömer Dinçer, **Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası**, Timaş Yayınları, 1994, s. 350- 352.

1.1.2. İş gören Sayısı Bakımından Sınıflandırma

KOBİ'ler aşağıdaki şekilde sınıflandırılmıştır. ⁶

Mikro İşletme: On kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri bir milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

Küçük İşletme: Elli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri sekiz milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

Orta Büyüklükteki İşletme: İkiyüzelli kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosundan herhangi biri kırk milyon Türk Lirasını aşmayan işletmeler.

1.2. KOBİ'lerin Özellikleri ve Türkiye Ekonomisindeki Yeri

Dünyada ve Avrupa Birliği'nde KOBİ'ler istihdamın önemli bir bölümünü karşılamakta ve sanayi içinde büyük bir yer tutmaktadır. KOBİ'ler küçük, esnek yapıları sayesinde gelişmelere hızla uyum sağlayabilmektedirler. Uluslararası alanda iletişim araçlarının etkisiyle tüketici bilinci değişmiş ve üreticiler için daha esnek bir üretim yapısı sayesinde hızla tüketici isteklerine cevap verme zorunluluğu doğmuştur. ⁷

KOBİ'ler ülke ekonomisinde; istihdam yaratılmasına, girişimciliği teşvik etmeye, sosyal refahın artmasına, gelişmişlik seviyesi arasındaki farkın azalmasına, yeniliklere daha çabuk uyuma, ürün farklılaşmasına, büyük ölçekli işletmelere ara mal teminine katkıda bulunurlar. Küçük işletmeler, piyasaya giriş ve çıkışları

⁶ **Resmî Gazete-** 4 Kasım 2012- Sayı : 28457 Karar Sayısı : 2012/3834 (Madde5)

⁷ Ahmet F. Özek, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Rekabet Gücü Açısından Verimli Çalışma, **93 Sanayi Kongresi Bildiriler Kitabı**, TMMOB , Cilt: 1, 1993.

bakımından da büyük işletmelere göre daha kolay hareket ederler ve daha hızlı büyürler.

Yapıları ve gelişme düzeyleri ne olursa olsun, bir ekonomiye kazandırdığı dinamizm ile o ekonominin canlılığının barometresi olan KOBİ'ler, günümüzde tüm ekonomilerde en önemli bileşen olmuşlardır.⁸

Küçük ve Orta Ölçekli işletmeler çağımızın vazgeçilmez temel ekonomik birimleri olarak ortaya çıkmaktadır. Bu tür küçük üretim birimleri üretim türü farklılaşması sergilerler ve esnek üretim sistemine sahiptirler. Bugün, Türkiye'deki KOBİ olarak adlandırılan ve büyüklük tanımı çalışan kişi sayısı dikkate alınarak yapılan bu işletmeler ülke ekonomisinin lokomotifi olarak kabul edilirler. Ülke ekonomisi içinde yaratılan katma değer, istihdam ve ihracatta önemli payı olduğu görülen KOBİ'ler, aynı zamanda yarattıkları ekonomik ve sosyal dışsal faydalar nedeniyle ekonomi politikalarının da önemli bir unsurudur. KOBİ'ler daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlarken, aynı zamanda daha düşük yatırım maliyetleriyle istihdam imkânları da yaratmaktadırlar. Yapıları itibarıyla ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenmektedirler. Talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kolay uyum gösterebilen söz konusu işletmeler, teknolojik yeniliklere daha yatkın olup, gelir dağılımındaki çarpıklıkları asgariye indirerek bölgelerarası dengeli kalkınmayı da sağlarlar. KOBİ'ler, ferdi tasarrufları teşvik eder, yönlendirir ve aynı zamanda büyük sanayi işletmelerinin vazgeçilmez destekleyicisi ve tamamlayıcısıdır.⁹

Türkiye'de KOBİ'lerin güçlü ve zayıf yönlerini belirleyen ortak özellikler aşağıdaki gibidir.¹⁰

1. Yeniliğe açık ve dinamik bir yapı mevcuttur.

⁸ Halil Sariaslan, **Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansman Sorunları Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi**, Ankara: TOBB Yayın No:281, 1994 s. 22- 23.

⁹ Münir Bellek , "KOBİ'lerde Devlet Desteği", **Mükellefin Dergisi**, Ankara: Lebib Yalkım Yayınları, Sayı:52, 1997, s. 95.

¹⁰ Selma Akpınar, **Girişimciliğin Temel Bilgileri**, Kocaeli: Umuttepe Yayınları, 2009 s: 776.

2. Sahiplik ile yöneticiliğin aynı kişide toplanmış olması, büyük işletmelerde olduğu gibi yönetici üzerinde baskı oluşturmadığı için yönetim faaliyeti daha bağımsız kararlar ile gerçekleştirilmiştir.
3. Genellikle bireysel veya şahıs ortaklığı hukuki yapısı söz konusudur. Faaliyetler iş bölümü olmadan ya da basit bir iş bölümünün geçerli olduğu bir organizasyonla gerçekleştirilmekte ve uzmanlık sınırlı boyutlarda kalmaktadır.
4. İşçi-işveren ile işletme-müşteri arasında daha yakın bir ilişki söz konusudur.
5. Sermayeleri sınırlı olup, finansmanlarını genellikle öz kaynaklardan sağlamaktadırlar.
6. Pazar payları sınırlı olup, genellikle lokal seviyededir.
7. Yatırım güçleri zayıf, mal ve hizmet üretim kapasiteleri sınırlı düzeydedir.

KOBİ'lerin diğer özellikleri aşağıdaki gibidir.¹¹

- Daha az yatırımla daha çok üretim ve ürün çeşitliliği sağlarlar.
- Daha düşük yatırım maliyetleriyle istihdam imkanı oluştururlar.
- Yapıları itibariyle ekonomik dalgalanmalardan daha az etkilenirler.
- Talep değişikliklerine ve çeşitliliklerine daha kolay uyum gösterebilirler.
- Teknolojik değişikliklere daha yatkındırlar.
- Bölgelerarası dengeli kalkınmayı sağlarlar.
- Gelir dağılımındaki çarpıklığı asgariye indirirler.
- Ferdi tasarrufları teşvik eder, yönlendirir ve hareketlendirirler.
- Büyük sanayilerin vazgeçilmez destekleyicisi ve tamamlayıcısıdırlar.
- Politik ve sosyal sistemlerin denge ve istikrar unsurudur.
- Demokratik toplum ve liberal ekonominin ana sigortalarından biri olmaları ekonomideki önemlerini bir kat daha arttırır.

KOBİ'ler son yıllarda pek çok sanayileşmiş ülkenin, önemli ekonomik birimi haline gelmiştir ve hükümetler KOBİ'lerin desteklenmesi için özel çalışmalar yapmaya yönelmiştir.

¹¹ Hatice Karaçay, **KOBİ Kitabı** / Dünya Online Haber Sayfası.

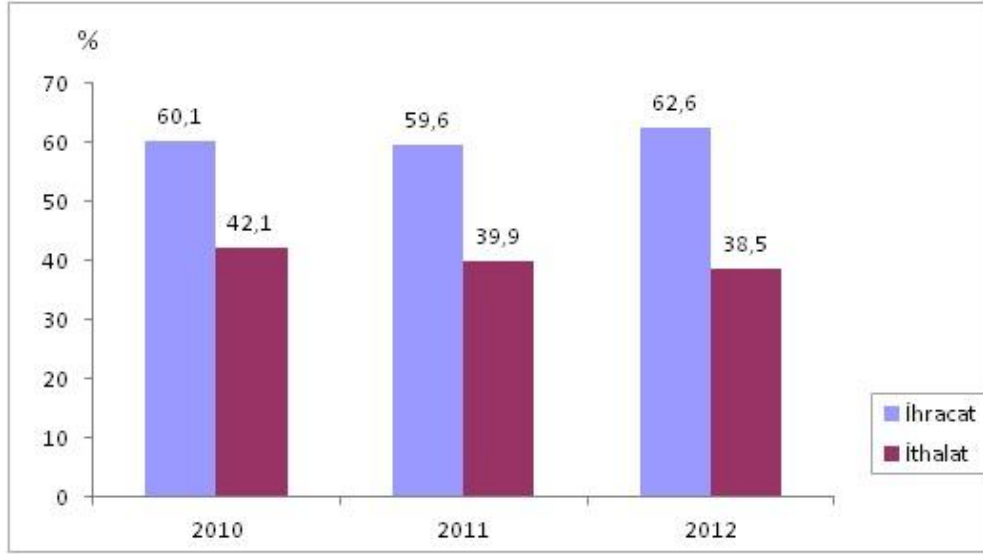
Tablo 1. Türk KOBİ'leri GZFT (Güçlü- Zayıf- Fırsat- Tehdit- SWOT) Analizi

KOBİ'lerin Güçlü Yanları
• İstihdam sorunun çözümünde KOBİ'lerin önemli bir rolü söz konusudur.
• KOBİ'ler bölgesel kalkınmaya katkıda bulunur.
• KOBİ'ler inovasyon, büyüme ve girişimcilik konularında isteklidir.
• Ekonomik koşullardaki değişimlere kolayca uyum sağlarlar.
• KOBİ'ler risk paylaşımına ve girişimciliğin geliştirilmesine olumlu katkı sağlamaktadır.
• Geniş bir sermaye stoğuyla çalışmak KOBİ'leri mali krizlere karşı korur.
• KOBİ girişimcilerinin uluslararası pazarlara girme ve bu konuda gerekli bilgiyi edinme konusunda özgüvenleri bulunmaktadır.
• Yüksek yatırım verimliliği mevcuttur.
KOBİ'lerin Zayıf Yanları
• Teknolojinin kullanımı, Ar-Ge, yeni ürün geliştirme ve inovasyon konusunda sınırlı düzeyde farkındalık ve sınırlı düzeyde bilgi.
• Kredi ve benzer diğer fonlar yeteri kadar kullanılmamaktadır.
• KOBİ'ler için mevcut mali kaynaklar sınırlıdır.
• Modern pazarlama teknikleri kullanılmamaktadır.
• Kalite ve markalaşmada eksiklikler bulunmaktadır.
• KOBİ'lerin sahiplerinin, yöneticilerinin ve çalışanlarının eğitim düzeyleri ve nitelikleri olması gereken düzeyden düşüktür.
• İleri teknoloji yatırımları için sermaye birikimi düşüktür.
• Bilişim teknolojilerinin ortaya çıkardığı fırsatların yetersiz ölçüde değerlendirilmesi.
• Kurumsallaşma eksikliği.
• KOBİ sahiplerinin yönetim kapasitelerindeki düşüklük
• Yaygın kayıtdışı ekonomik faaliyetler.
• Eski teknolojilerin kullanılması, rekabet gücünü düşürmektedir.
• Yetersiz iletişim düzeyi.
• Proje hazırlama ve proje yönetimi deneyimsizliği.
• Göreli güçlü pozisyona sahip sanayi sektörleri henüz belirlenmemiştir.

• Uygun yatırım alanlarına ilişkin rehberlik sınırlıdır.
• Sınırlı işbirliği ve verimlilik seviyesi
KOBİ'ler Fırsatlar
• KOBİ'lerin ekonomik sistem içindeki önemi kabul görmüştür.
• Çeşitli platformlarda KOBİ'lerle ilgili meseleler tartışılmaktadır.
• AB gibi uluslararası fon kaynakları KOBİ'lere fon temin etmektedir.
• AB piyasaları KOBİ'ler için yeni fırsatlar sunacaktır.
• Tüm kurumlarıyla birlikte kamu yönetiminden KOBİ'lere güçlü bir destek sağlanmaktadır.
• Fikri mülkiyet haklarına dair yasal ve teknik altyapı güçlendirilmiştir.
• Türkiye'de çok sayıda sektör için eksikliği duyulan strateji ve eylem planı yaklaşımı KOBİ'lere ilişkin politikalar için uygulanmaktadır.
• Makroekonomik göstergelerde izlenen pozitif eğilim bazı avantajlar sunmaktadır. Adaylık sürecinde bazı zayıflıklar yaşanıyor olmasına rağmen, KOBİ stratejisinin hazırlanması ve AB ile KOBİ anlaşmasına katılım önemli gelişmelerdir.
KOBİ'ler Tehdit
• Ekonomik belirsizliklerin KOBİ'ler üzerine olumsuz etkileri olmaktadır.
• KOBİ'lere destek sağlayan kurumlar arasındaki koordinasyon eksikliği söz konusudur.
• KOBİ politikaları, stratejileri ve politika dokümanlarının uygulaması sınırlıdır.
• İletişim, bilgi ve güven konularındaki bazı engeller aşılanamamıştır.
• Sektör bazında yabancı pazarlarla bütünleşme yetersiz düzeydedir.
• AB ile rekabete tam anlamıyla hazır olmamak KOBİ'lerin performansını olumsuz yönde etkileyecektir.
• Sosyal güvenlik ödemeleri ve vergiler AB ortalamasına göre yüksektir.

Kaynak: TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği), Türkiye KOBİ Görünümü, 2010, s. 26- 27.

Şekil 1. KOBİ'lerin Dış Ticaretteki Payı: 2011- 2012

Kaynak: TÜİK

Şekil 1 e göre; 2011- 2012 yılı TÜİK verilerinde KOBİ'ler girişim özelliklerine göre 2011 yılında İhracatta %59,6 paya sahipken; 2012 yılında bu oran yükselerek %62,6 olmuştur. 2012 yılında KOBİ'lerin yapmış olduğu ihracatta; Mikro İşletmeler %20,06, Küçük Ölçekli İşletmeler % 24,3, Orta Ölçekli İşletmeler %17,7 oranına sahiptir. Ana Faaliyet konularına göre sektörel dağılımı ise; Sanayi % 34,9, Ticaret %60,10, Hizmet v.b. % 5. İthalatta ise; 2011 yılında %39,9 iken 2012 yılında %38,5 olmuştur. 2012 yılında KOBİ'lerin yapmış olduğu ithalatta; Mikro İşletmeler %6,2, Küçük Ölçekli İşletmeler % 14,4, Orta Ölçekli İşletmeler %17,9 oranına sahiptir. Ana Faaliyet konularına göre sektörel dağılımı ise; Sanayi % 33,2, Ticaret %55,7, Hizmet v.b. % 11,1.

Tablo 2. Girişimin Ana Faaliyetine ve Çalışan Sayısına Göre Dış Ticaret Payı (%)2012

NACE Rev.2/Çalışan Sayısı	İhracat (%)		İthalat(%)	
	1-249	250+	1-249	250+
B-E: Sanayi	38,5	61,4	23,9	76,1
G: Ticaret	96,2	3,5	70,2	29,7
Diğer	75,4	23,7	26,9	72,7
Toplam	62,6	37,2	38,5	61,4

Not: Yüzde dağılım, çalışan sayısı bilinmeyen girişimlerden dolayı 100'ü vermeyebilir.

Kaynak: TÜİK

Sanayi sektörünün ihracatının % 61,4'ü 250+ kişi çalışan büyük ölçekli girişimler tarafından yapılmıştır. Ticaret sektöründeki ihracatta ise, % 96,2 en yüksek payla 1-249 kişi çalışan KOBİ'ler yer almaktadır.

Sanayi sektörü tarafından yapılan ithalatta %76,1 payla 250+ kişi çalışan büyük ölçekli girişimler en yüksek paya sahip olurken, ticaret sektörü tarafından yapılan ithalatta ise, %70,2 payla 1- 249 kişi çalışan KOBİ'ler en yüksek paya sahip olmuştur.

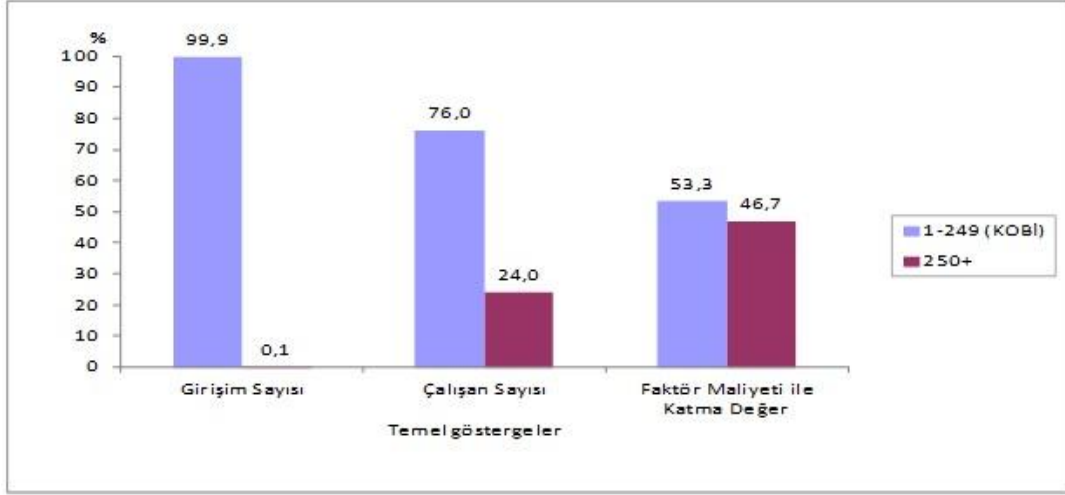
Şekil 2. Çalışan Sayısına Göre Dış Ticaret, 2012

Kaynak: TÜİK

İhracatta; 1-9 kişi çalışan mikro ölçekli girişimlerin payı % 20,6 iken, 10-49 kişi çalışan küçük ölçekli girişimlerin payı % 24,3, 50-249 kişi çalışan orta ölçekli girişimlerin payı % 17,7, 250+ kişi çalışan büyük ölçekli girişimlerin payı ise % 37,2'dir. İthalatta; 1-9 kişi çalışan mikro ölçekli girişimlerin payı % 6,2, 10-49 kişi çalışan küçük ölçekli girişimlerin payı % 14,3, 50-249 kişi çalışan orta ölçekli girişimlerin payı % 17,9, 250+ kişi çalışan büyük ölçekli girişimlerin payı ise % 61,4 olmuştur.

Şekil 3. Büyüklük Grubuna Göre Girişim Sayısı, İstihdam ve FMKD' in Dağılımı, (2011)

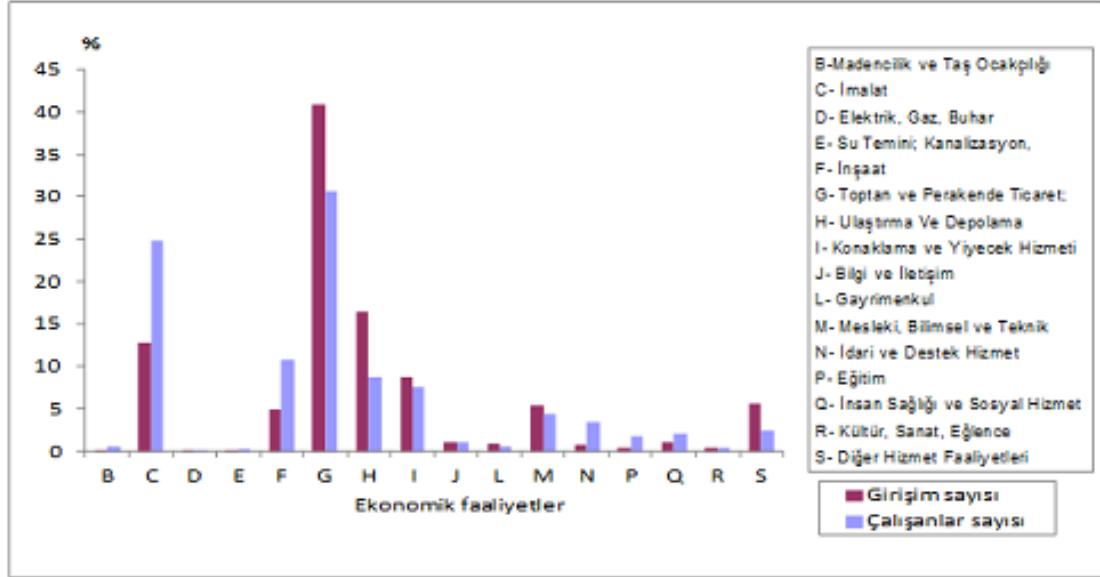
Kaynak: TÜİK

Şekil 3' de yer alan bilgilere göre; Sanayi ve hizmet sektörlerinde 2011 yılında 2.591.082 girişim faaliyet göstermiştir. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler (KOBİ) toplam girişim sayısının % 99,9'unu, istihdamın % 76'sını, faktör maliyetleri ile katma değer (FMKD) % 53,3'ünü oluşturmaktadır.

Türkiye'de, KOBİ'lerin önemi giderek daha fazla anlaşılırken KOBİ destek politikaları ve araçlarının istenilen düzeyde olmaması, yeterli kaynak ayrılabilmesi, sermaye birikiminin yetersizliği, genel iş ortamının elverişsiz olması, makro ekonomik dalgalanmalara uyum sağlamakta yaşanan güçlükler, sürekli yüksek enflasyon oranları, yüksek vergi oranları, üretimde girdi maliyetlerinin yüksekliği, teknolojik gelişmelere ve yeniliklere ayak uydurmada yaşanan zorluklar, yeni ürün ve teknoloji üretmede yetersizlikler KOBİ'lerin rekabet edebilme gücünü olumsuz etkilemektedir.¹²

¹² DPT, Dokuzuncu Kalkınma Planı, **KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, (2007- 2013), s. 1.

Şekil 4. Ekonomik Faaliyetlere Göre Girişim Sayısı ve İstihdamın Dağılımı, 2011

Kaynak: TÜİK

TÜİK verilerine göre, KOBİ'ler 2011 yılında en fazla ticaret sektöründe faaliyet göstermiştir. KOBİ'ler de ekonomik faaliyetlerin istatistiki sınıflamasına göre; girişimlerin %40,8'i Toptan ve Perakende Ticaret; %16,4'ü Ulaştırma ve Depolama, %12,8'i İmalat Sanayi'nde faaliyet göstermiştir.

1.3. KOBİ'lere Finansal Destek Sağlayan Kuruluşlar

Gelişmekte olan ülkelerde, ekonomik kalkınmanın sağlanmasında devlet teşvikleri önemli rol oynamaktadır. Gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerinde kaynak kıtlığı, kurumsallaşamama sorunu, bölgelerarası dengesizlik, işsizlik, tabii kaynaklardan yeterince yararlanılamaması, beşeri ve fiziki sermaye yetersizliği, makroekonomik istikrarsızlık ve girişimciliğin yetersizliği gibi nedenlerle, devlet yardımları, çeşitli şekillerde, özel sektöre destek niteliğindedir. Gelişmiş ülke ekonomilerinde yürürlükte olan teşvik önlemleri göreceli olarak geri kalmış bölgeleri kalkındırmak,

teknolojik gelişmeyi devam ettirmek, bazı faaliyetlerde verimliliği arttırmak ve işsizliği azaltmak için uygulanmaktadır.¹³

Türkiye’de, ulusal KOBİ geliştirme ve destekleme sistemini teşkil eden yapılar ana başlıklar itibariyle şöyle sıralanabilir.¹⁴

- KOBİ meslek kuruluşları (KOBİ’lerin üye oldukları TOBB ve TESK’ e bağlı odalar)
- KOBİ sivil toplum kuruluşları (KOBİ’lerin geliştirilmesi ve haklarının korunması amaçlı vakıf ve dernekler)
- KOBİ destekleme kuruluşları (DTM, Hazine Müsteşarlığı, KOSGEB, TÜBİTAK, TTGV, vb. ile Maliye Bakanlığı’nın vergisel teşviklerini uygulayan ve izleyen kuruluşlar)
- KOBİ mevzuatını düzenleyen kuruluşlar (MEB, DPT, STB, Çevre ve Orman Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ve ilgili genel müdürlükler)
- Yerel kuruluşlar (KOBİ’lere altyapı hizmetleri sunan il ve ilçe belediyeleri, İl Özel İdaresi)
- KOBİ tetkik ve denetim kuruluşları (KOBİ’lerin faaliyet ve üretimlerinin yasalara ve standartlara uygunluğunu denetleyen kuruluşlar: Bakanlıklar, piyasa gözetim kuruluşları, TÜRKAK, TPE, vb.)
- KOBİ’lere işgücü yetiştiren ve sağlayan kuruluşlar (üniversiteler, meslek kuruluşları, İŞKUR)
- KOBİ finans sistemindeki kuruluşlar (bankalar, risk sermaye şirketleri, girişim sermaye şirketleri, KGF A.Ş., TESKOMB, KOBİ A.Ş., leasing şirketleri, factoring

¹³ Mustafa Duran, **Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları, Hazine Müsteşarlığı Araştırma ve İnceleme Dizisi**, No:33, Ankara, 2003, s. 12.

¹⁴ www.yoikk.gov.tr/.../komiteler/kobi/destek%20veren%20kuruluslar. Erişim Tarihi: 27.04.2014

şirketleri, forfaying şirketleri) AB ile ilişkili kurumlar (Dışişleri Bakanlığı, ABGS, AB Komisyonu Türkiye Temsilciliği).

Tablo 3. KOBİ Politikası Oluşturma ve Yürütmeye İlgili Kurumlar

Kurumlar	Kamu, STK , Özel Sektör	KOBİ Politikası ile Yakınlığı
Sanayi ve Ticaret Bakanlığı	Kamu	KOBİ politikaları, Organize Sanayi Bölgeleri, Teknoloji Geliştirme Bölgeleri, Sanayi Bölgeleri ve Küçük Sanayi Sitelerinin diğer bakanlık ve programlarla koordinasyon halinde yürütülmesi, koordinasyonu ve yönetimi
Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığı (DPT)	Kamu	KOBİ'lerle ilgili sanayi politikalarını, kümelenme konularına da işaret eden bilim ve teknoloji politikalarını içeren uzun vadeli kalkınma planlarının ve yıllık programların hazırlanması
Hazine Müsteşarlığı	Kamu	KOBİ'lere teşviklerin sunulması ve Yatırım Özendirme Sistemi ile yeni yatırımların teşvik edilmesi
Dış Ticaret Müsteşarlığı	Kamu	Serbest Bölgelerin kurulması ve organizasyonu, ve dış ticaretin artırılması için yatırımların ve üretimin desteklenmesi, yabancı yatırımlar ve teknoloji transferinin sağlanması için koşulların düzenlenmesi
Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeleri Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)	Kamu	KOBİ politikalarının yürütülmesi, işletmelerin teknolojik yeteneklerinin geliştirilmesi, işletmelere bilgi, eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin sağlanması, uygun finansman mekanizmaları ve fonlarının sunulması
Bilim ve Teknoloji Yüksek	Kamu	Bilim ve teknoloji politikalarının tasarımı,

Kurulu (BTYK)		geliştirilmesi ve uygulanmasında sorumluluk üstlenilmesi, kamu ve özel sektör araştırma kurumları arasında koordinasyonun sağlanması
Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)	Sivil Toplum Kuruluşu	Odalar ve Borsalar arasında birliğin ve uyumun sağlanması, KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı gibi süreçlerin oluşumu ve sürdürülmesine katılım
Türkiye Esnaf ve Sanatkarlar Konfederasyonu (TESK)	Sivil Toplum Kuruluşu	Esnaf, sanatkar ve küçük işletmelere mesleki ilerlemelerinde yardımcı olunması, yeni teknolojilere uyum sağlayabilmelerinin temini, birbirine yakın sektörlerde küçük ölçekli sanayi sitelerinin kurulmasında destek verilmesi
Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK)	Kamu	Ulusal hedefler ve öncelikler paralelinde araştırma ve geliştirme çalışmalarının desteklenmesi, geliştirilmesi, örgütlenmesi, yürütülmesi ve koordinasyonunun sağlanması; bilim ve araştırma konularında Türk hükümetine danışmanlık yapılması ve BTYK' nın sekreteryaya görevinin üstlenilmesi
İhracatı Geliştirme Etüt Merkezi (İGEME)	Kamu	KOBİ'lere dönük yayınlar ve eğitimler sunarak yeni pazarlara girmek ve iş fırsatlarını değerlendirmek yöntemiyle ihracatın desteklenmesi, dış ticarete ilişkin olarak kamu sektörü kurumlarının koordinasyonunun sağlanması
Kalkınma Ajansları (KA)	Kamu	Bölgesel programların operasyonel yönetimlerinin sağlanması. Şu anda aktif olan Kalkınma Ajansları İzmir, Çukurova, İstanbul, Konya, Samsun, Erzurum, Van, Gaziantep, Diyarbakır ve Mardin bölgelerinde kurulmuştur. Kalkınma ile ilişkili hibelerin proje bazlı dağıtımı gibi faaliyetler başlamıştır. AB modelini takip

		edecek şekilde Türkiye çapında 26 adet Kalkınma Ajansının kurulması planlanmıştır.
Avrupa İşletmeler Ağı (EEN)	Sivil Toplum Kuruluşu	KOBİ'ler arasında teknoloji ortaklıklarının ve teknoloji transferinin desteklenmesi, teknoloji odaklı KOBİ'ler arasında inovasyonun desteklenmesi
Girişimci Destekleme Merkezleri (GİDEM)	Kamu	Adıyaman, Diyarbakır, Mardin ve Şanlıurfa'da kurulan merkezlerin hedefleri, bu bölgelerde mikro ve KOBİ ölçeğindeki işletmelerin yönetsel, operasyonel ve idari kapasitelerinin artırılması, iş geliştirme hizmetleri sunulması
Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezleri (ABİGEM' ler)	Özel sektör	Türk KOBİ'lerine danışmanlık hizmetleri ve eğitim verilmesi, işbirliklerinin desteklenmesi, inovasyon ve uluslararasılaştırma konularında hizmetler verilmesi
Türkiye Teknoloji Geliştirme Vakfı (TTGV)	Sivil Toplum Kuruluşu	Özel sektörün Ar-Ge ve teknolojik inovasyon projelerinin desteklenmesi; yeni yatırımcıların teknoloji üretebilmeleri için uzun vadeli kredi verilmesi amacıyla oluşturulur.
Teknoloji Geliştirme Merkezleri (TEKMER' ler)	Kamu	Yenilikçi girişimlere ve KOBİ'lere çalışma mekanı, malzeme, ekipman desteği, yönetim, finansman, pazarlama eğitimleri verilmesi, danışmanlık sağlanması
Üniversite-Sanayi Ortak Araştırma Merkezleri (USAMP)	Kamu	Üniversiteler ve sanayi firmaları arasında sanayinin önceliklendirmiş ihtiyaçlarına yanıt verecek şekilde işbirliğine dayalı Ar-Ge'nin desteklenmesi

Kaynak: TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği), Türkiye KOBİ Görünümü, 2011, s. 29

1.4. KOBİ'lerin Finansman Sorunları

KOBİ'ler varlıklarını sürdürebilmeleri ve büyüebilmeleri için finansmana ihtiyaç duymaktadırlar ve faaliyetlerini öncelikle öz kaynakları ile finanse etmeye çalışmaktadırlar. Fakat sınırlı sermaye ile başlayan girişimler bir süre sonra finansman sıkıntısını beraberinde getirmektedir. Yetersiz öz sermaye ve işletme sermayesi gibi yaşanan sermaye sorunlarıyla birlikte finansman yönetiminde uzman yöneticilerin, personellerin olmaması sorunu daha da derinleştirmektedir.

Türkiye'de KOBİ'lerin yaşadığı finansman sorunlarının temelinde dört ana etken yatmaktadır. Ekonomik istikrarsızlık, Bankacılık sisteminin yapısal sorunları, Teşvik politikalarının yetersizliği, KOBİ'lerin kendi yapılarından kaynaklanan sorunlar.¹⁵

KOBİ'ler pazar paylarını arttırmadaki kaynak sorununu içsel ve dışsal kaynaklarla gidermeye çalışmaktadırlar. İç kaynak sermaye artırımı, dış kaynak ise borçlanma durumları ile ortaya çıkmaktadır.

Finansman yetersizliği KOBİ'lerin büyümeleri ve gelişmiş teknolojiye sahip olmaları açısından büyük öneme sahiptir. Gelişmiş teknolojinin olmadığı yerde emek yoğun çalışma şekli görülür. Emek yoğun çalışmada da üretilen malın kalitesi olumsuz etkilenir. Malın kalitesinin düşük olması KOBİ'lerin satış gücünü büyük işletmelere göre daha zayıf duruma getirmektedir. KOBİ'ler özellikle pazarlama faaliyetine finansman sıkıntısı nedeniyle yeterince önem verememektedirler.

Türkiye'de yapılan çalışmaların büyük bölümünde, küçük ve orta boy işletmelerin sorunları arasında finansal sorunlar birinci sırayı almaktadır. Finansal sorunlar işletmelerin kuruluş aşamasında öz sermaye yetersizliği olarak başlamakta ve uygun dış kaynak bulmada karşılaşılan sorunlar, yetersiz ve maliyeti yüksek krediler, enflasyon, döviz kuru ve diğer etmenlerle devam ederek KOBİ'leri olumsuz yönde etkilemekte, işletmenin verimlilik ve rekabetini güçleştirmektedir. KOBİ'lerin

¹⁵ Güler Aras, KOBİ'lerin Sermaye Finansmanı Yoluyla Fon Sağlama Olanakları: Tezgahüstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansman Modeli, **1.Orta Anadolu Kongresi: KOBİ'lerin Finansman ve Pazarla Sorunları**, Nevşehir, 18- 21 Ekim 2001.

finansman sorunlarının temeline bakıldığında ise kredi yolu ile finansmandaki sorunların önemli yer tuttuğu görülmektedir.¹⁶

Yeni kurulmuş işletmelerin en yüksek başarısızlık oranına sahip işletmeler olmaları sebebiyle, sıfırdan başlamayı finanse etmenin tüm dünyada borç verenler için maksimum risk taşıdığı düşünülmektedir. Türkiye’de, yeni kurulmuş işletmelerin finansmanını desteklemek için aşağıda açıklanmış olan bazı yapılar bulunmaktadır. Bunlar temel olarak KOSGEB, TÜBİTAK ve TTGV tarafından desteklenmektedir. Desteklenen insan sermayesi, kayda değer şekilde artan bir geri dönüş üretebilecek değerlere dönüştürülemediği sürece, risk yüksek kalacaktır.¹⁷

KOBİ sahipleri, usta niteliği taşıyan kişiler olarak daha çok işin üretimle ilgili kısmına düşkünlüklere ve teknik unsurlarla ilgilenmeyi severler. KOBİ’lerde bu nedenle işletme fonksiyonları genellikle tam olarak belirlenmemiş olduğundan, satın alma, pazarlama, personel, üretim ve yönetim faaliyetleri patron yöneticilerin bilgi, eğitim ve şahsi becerilerine bağlı olarak sınırlı bir kapasite olarak yönetilmektedir. Söz konusu kişiler, gerek yatırım, gerekse işletmeyi yönetirken aldıkları kararları çoğunlukla nitelik ve nicelik olarak yeterli bilgiye dayandırmamaktadırlar. Bilginin yeterli ve sağlıklı bir biçimde toplanması ve işlenmesinin önemi yeterince kavranmamıştır. Bu konulardaki masraflar ve çalışmalar lüzumsuz sayılabilmektedir. İşletme için gerekli olan muhasebe sistemini işletmenin gidişini denetlemek için bir araç olarak değil, çoklukla devlete denetim aracı olarak bir külfet gibi görmektedirler. Genellikle, ticaret hukuku, vergi kanunları, muhasebe konusunda yetersiz bilgileri bulunmaktadır ve buna ek olarak, bu konuları öğrenmek onlara çekici gelmez ve bu konularla ilgilenmek istemezler. Özellikle küçük işletmelerde, muhasebe kayıtları sadece vergisel bir yükümlülük olarak algılandığı, sağlıklı muhasebe kayıtlarının tutulmadığı veya tutulan kayıtların işletmenin gelecekteki finansal yapılanması için gerekli verileri sağladığı düşünülmemektedir.¹⁸

¹⁶ Nevin Yörük, Basel Standartlarının KOBİ’ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulaması, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, İzmir, Cilt:22, Sayı:2, 2007, s. 371.

¹⁷ TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği), **Türkiye KOBİ Görünümü**, 2010, s. 43.

¹⁸ Aysel Göçmen, Türkiye’de KOBİ’lerin Maliyet Muhasebesi Uygulamalarına Yönelik Bir Araştırma, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2007.

2. BANKALARDA KREDİ VE RİSK YÖNETİMİ

Banka, mevduat kabul eden, amacı bu mevduatı en verimli şekilde çeşitli kredi işlemlerinde kullanmak olan kuruluştur. Günümüzde bankalar o kadar çeşitli konuda faaliyet göstermektedir ki, bugünkü niteliklerini tam olarak kapsayan bir tanım vermek çok zordur.¹⁹

Bankalar (mevduat kurumları) fon talep eden kesime fonları kanalize eden, yatırım fırsatları yaratan ve finansal sistem ile ekonomisinin etkinliğini sağlamada önemli roller üstlenmiş kurumlar olarak kabul edilmektedir. Bir ticari bankayı diğer kurumlardan farklı kılan yönü, ticari bankaların sahibinin veya sahiplerinin isteği üzerine üçüncü kişilere vadesiz mevduatlar sunabilmesidir.²⁰

2.1. Kredi Tanımı ve Kredilerin Sınıflandırılması

Kredi genel anlamda, herhangi bir kimseye adına para vermek ya da parasını sonra almak kaydıyla ona mal vermeyi kabul etmek ya da alınacak bir mal, yapılacak bir hizmetin yerine getirilmesine kefalet etmek, garanti etmek şeklindeki uygulamaya verilen isimdir.²¹

2.1.1. Niteliklerine Göre Sınıflandırma

Niteliklerine göre nakdi krediler ve gayri nakdi krediler olmak üzere ikiye ayrılırlar.

a) Nakdi Krediler: Kredi müşterilerine nakit olarak verilebilecek kredilerin toplamıdır. İşletmenin çalışma sermayesi finansmanını temin etmeye yönelik kredilerdir. Nakdi kredi karlılığında banka; müşterisinden faiz ve kredinin türüne göre faiz ve komisyon alır.

¹⁹ Alptekin Güney, **Banka İşlemleri**, İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., 2007, s. 1.

²⁰ İlhan Uludağ ve Erişah Arıcan, **Finansal Hizmetler Ekonomisi (Piyasalar, Kurumlar, Araçlar)** İstanbul: Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş. , 1999, s. 200.

²¹ İlker, Parasız, **Para Banka ve Finansal Piyasalar (Teori ve Politikalar)**, Bursa: Ezgi Kitabevi, 1997 s. 173.

Bankanın bilanço içi kaynaklarının kullanılmasıyla sağlanan nakit kredilerin TL kullandırmalarında faiz geliri, döviz kullandırmalarında ise faiz geliri ve kur farkından oluşan gelir elde edilir.

Kurumsal krediler gerçek veya tüzel kişilerin ticari işletmelerinin kısa vadeli finansman ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ve işletmenin tesis yapımı ve mevcut tesislerin modernizasyonu için kullandıkları orta ve uzun vadeli nakit krediler ile, bir taahhüt veya ihale için kullandıkları gayrinakdi kredilerden oluşmaktadır.²²

Kurumsal- Ticari-KOBİ olarak kullanılan çeşitli kredi türleri vardır.

Mevduat Rehni Karşılığı Krediler: Kredi lehdarı veya üçüncü şahsın bankada bulunan mevduat ve döviz tevdiat hesaplarının teminat alınması ile kullanılan kredi türüdür.²³

Borçlu Cari Hesap Kredileri (BCH): Kredi müşterisine, belirlenen limit dahilinde istediği zaman para çekme yetkisi veren, yılda bir kez sıfırlanması zorunluluğu bulunan ve sadece borç kalanı verebilen nakdi kredidir.²⁴

Spot Krediler: Firmaların, kısa süreli nakit ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik ve genellikle bankanın fon akış politikası ile belirlenen, kısa vadeli (1 gün ile 3 aya kadar) ve faiz oranı diğer kredi türlerine göre düşük olan kredilerdir. Spot kredilerde uygulanacak faiz oranı ve vadesi, kredinin kullanıldığı tarihteki piyasa koşullarına göre günlük olarak belirlenir.²⁵

Taraflardan birinin (yani bankanın ya da müşterinin) tek taraflı olarak anlaşma hükümlerini bozma hakkı yoktur. Ancak her iki tarafında anlaşması halinde koşullar değiştirilebilir. Sözgelimi, müşteri daha ucuz bir kaynak bulduğunda kapama talebinde bulunamayacağı gibi; bankada faizlerin yükseldiğini ileri sürerek faiz arttırma veya erken ödeme talebinde bulunamaz.²⁶

²² Güney, **a.g.e.**, s. 97.

²³ Birgül Şakar, **Banka Kredileri ve Yönetimi**. İstanbul: Beta Basım Yayım. Ekim 2006. s. 70.

²⁴ Güney, **a.g.e.**, s. 98.

²⁵ Şakar, **Banka Kredileri...**, **a.g.e.**, s. 99.

²⁶ Hakan Şakar, **Bankalarda Kredilendirme Teknikleri**, Akdeniz Yayıncılık A.Ş. 2002, s. 80.

Rotatif Krediler: 31 Mart, 30 Haziran, 30 Eylül ve 31 Aralık tarihlerinde biriken faizinin, faiz ile ilgili vergi ve diğer masraflarının ödenmesi ve limit içinde kalması koşuluyla borçlu cari hesap biçiminde çalışan, para yatırılıp para çekilebilen, üzerinde tanımlı olan faizinin tarafların birisinin Genel Kredi Sözleşmesi hükümlerine göre ihbar etmek kaydı ile değiştirebileceği ve belirli bir vadesi olan nakit kredilerdir. Rotatif kredilerde, müşteri eline geçen atıl kaynakları hesabının bakiyesini ve faizini düşürmek amacıyla hesaba yatırabilir veya kendine tanınan kredi limitini aşmamak kaydıyla yeniden çekebilirken; banka Genel Kredi Sözleşmesi' ne uygun olmak koşuluyla müşterinin limitini düşürebilir, limiti iptal edebilir veya kredinin bakiyesini kapatmak üzere müşterisine ödeme çağrısında bulunabilir. Faizleri her iki tarafın anlaşması sonu belirlenir, ancak, banka faizleri arttırabilir, müşteri de daha ucuz bir kaynak bulursa bankadan faizin düşürülmesini talep edebilir. Müşterinin bu talebini banka kabul edebilir veya ret edebilir. Reddedilmesi halinde müşteri kredisini kapatabilir.²⁷

Döviz Kredileri: İhracatçı firmalara veya yatırım finansmanına yönelik faaliyetler ile döviz girdisi sağlayan firmalara kullanılan kredi türüdür. Bu tür kredi kullanılabilmemesi için firmaya bankanın genel müdürlüğü tarafından döviz kredisi limiti tahsis edilmesi gerekir. Bu tür kredi kullanımında kredinin vadesinde ihracat bedelleriyle geri ödenmesi esastır. Bu tür krediler en çok 1 yıl vadeli olarak kullanılmaktadır. Döviz kredileri sadece ihracat ve döviz kazandırıcı işlemlerin finansmanında kullanılır ve ihracat taahhüdü içerirler. Bu nedenle vergi resim, harç ve KKDF istisnaları vardır.²⁸

Döviz Endeksli Krediler (DEK): Belirli bir konvertibl döviz endekslenen ve müşteriye, nakit kredi limiti dahilinde, dövizin alış kuru üzerinden Türk Lirası olarak kullanılan kredilerdir. Döviz kredilerinden farkı; vergi, resim, harç ve KKDF den muaf olmamaları ve her türlü ticaretin finansmanında kullanılabilmesidir. Kur farkları faiz ve varsa komisyon ücret aylık (Mart, Haziran, Eylül ve Aralık) devre sonlarında veya hesabın kapatılışında endekslenen döviz üzerinden hesaplanır. Bu

²⁷ Şakar, Bankalarda Kredilendirme..., a.g.e., s. 80.

²⁸ Güney, a.g.e., s. 99.

kredilerin kullandırım aşamalarında veya tahsilatı yapıldığında Döviz Alım Belgesi (DAB) veya Döviz Satım Belgesi (DSB) düzenlenmez.²⁹

İskonto-İştira Kredileri: Vadesi gelmemiş bir senedin vadesine kadar geçecek günlere ait faiz ve diğer masraflar düşülerek vadesinde tahsil edilmek üzere banka tarafından satın alınması şeklinde uygulanan kredi türüdür. Ödeme yeri işlemin yapıldığı yerin Belediye hudutları dışında olan bono ve poliçelerin iskontosu iştira kredilerini oluşturur. Banka iskonto ederek satın aldığı poliçenin veya senedin vadesinde ödenmemesi halinde oluşacak riski üstlenmemektedir. Senedin veya poliçenin vadesinde senet borçlusu ödemeyi yapmazsa banka kredi müşterisine rücu ederek paranın ödenmesini talep eder.³⁰

Senet Karşılığı Avans Kredisi: Ödeme vadesi gelmemiş ve gerçek ticari işlemlerden doğan Kambiyo senetlerinin rehin cirosu ile teminata alınması karşılığında Borçlu Cari Hesap (BCH) şeklinde kullanılan kredilerdir.³¹

Ticari senetler karşılığında açılan kredilerde, müşterinin kullanabileceği kredi tutarı, gösterilen teminatın belirli bir yüzdesi ile sınırlıdır. Bunun nedeni kredi karşılığı bankaya verilen senetlerden protesto olanların çıkabilme olasılığıdır. Bir senedin kesinlikle ödenip ödenmeyeceği bilinmediği için, senet tutarı üzerinden konulan bu emniyet payına Marj denir. Bankacılıkta şube yetkisinde açılacak kredilerde Krediler Müdürlüğünün belirlediği marj oranında, şube kredi komitesince belirlenecek marj yüzdesi, Şube yetkisinden fazla limit belirlenen kredilerde ise belirlenen marj yüzdeleri uygulanır.³²

Kurum Tahsilatları ve Takas Çekleri Nakit Yönetimi Kredisi: Firmaların ödemekte olduğu BAĞKUR, SSK, Telefon, Vergi ödemeleri gibi tahsilatların banka aracılığı ile ödenmesi sırasında firmaya kullanılan kredi türüdür.³³

²⁹ Güney, **a.g.e.**, s. 99.

³⁰ Belkis Seval, **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**, Muhasebe Enstitüsü Yayın No:59, İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayın No:1, 1990 s. 78.

³¹ Şakar, Banka Kredileri..., **a.g.e.**, s. 64.

³² **a.g.e.**, s. 65.

³³ **a.g.e.**, s. 77.

Emtia Karşılığı Kredi: Ticari, zirai ve sınai malların bankaya rehni karşılığında açılan bu kredi de senet karşılığı kredilerde olduğu gibi müşteriye marjlı olarak kullanılır. Rehin edilen malların kolay bozulur cinsten olmaması ve rahatça satılabilir olması gerekir. Banka rehin alacağı malların depolanmasından sorumludur. Kredi hesabının açılması için mal değerlerinin saptanması gerekir. Bu amaçla bankalar kendi eksperlerine göre, eğer eksperleri yoksa kredi kullananla hiçbir ilişkisi olmayan başka bir ekspere malın değerini takdir ettirir. Rehin alınan malların aynı gün sigorta ettirilmesi gerekir.³⁴

Taksitli Ticari Kredi: Taksitli Ticari Kredi, ticari, işyeri, lojman/misafirhane gibi alımlarda firmalara kullanılan kredinin geri ödemelerinin taksitli olarak yapılması esasına dayalı bir kredi türüdür. Firmanın kredi limitine bağlı olarak birden fazla taksitli ticari kredi kullanırımı yapılabilir.³⁵

Gün içi Kredi: Mevcut kredi limitleri içinde aynı kullanılarak aynı gün kapatılan kredi türüdür. Müşterinin gün içindeki çok kısa süreli nakit, provizyon açığı, havale gibi ihtiyacının karşılanması amacıyla kullanılan kredi türüdür.³⁶

b) Gayri nakdi Krediler: Gayri nakdi krediler plasman özelliği taşımayan yani bankadan nakit çıktısı gerektirmeyen kredilerdir. Bu tür krediler teminat mektubu, kefalet ve garanti şeklinde firmalara kullanılır. Bu grupta en önemli özelliği olan gayri nakdi kredi türü teminat mektuplarıdır.³⁷

Gayri nakdi kredide, ödünç olarak banka itibarının verilmesi durumu söz konusudur. Alınan bir borcun geri ödenmesi veya taahhüt edilen bir işin zamanında ve noksansız olarak yapılması konusunda banka garanti verir. Banka, borç ödenmez veya iş yapılmazsa; alacaklının veya işi yaptıranın uğradığı zararı karşılamakla yükümlüdür.³⁸

³⁴ Seval, **a.g.e.**, s. 75.

³⁵ Şakar, Banka Kredileri..., **a.g.e.**, s. 77.

³⁶ **a.g.e.**, s. 76.

³⁷ Seval, **a.g.e.**, s. 90.

³⁸ Şakar, Banka Kredileri..., **a.g.e.**, s. 52.

Teminat Mektupları: Teminat mektupları bankaların verdiği bir tür güvencedir. Bankaların yurt içinde ve yurt dışında bulunan gerçek ve tüzel kişiler lehine bir malın teslimi, bir işin yapılması veya bir borcun ödenmesi ve benzeri akla gelebilecek çeşitli yasal konularda, işi yüklenenin yükümlülüğünü önceden kararlaştıran şartlara uygun olarak yerine getirmesini sağlamak için verdikleri garanti (güvence) belgeleridir. Bu mektuplarla bankalar söz konusu yüklenimin yerine getirilmemesi durumunda belli bir parayı nakit olarak kayıtsız, şartsız ödeyeceğini garanti ederler.³⁹

2.1.2. Vadelerine Göre Sınıflandırma

Krediler vadelerine kısa, orta ve uzun vadeli olmak üzere üçe ayrılır. Kısa Vadeli Krediler; vadeleri 12 aya kadar olan kredilerdir. Orta Vadeli Krediler; vadeleri 1 yıl ile 5 yıl arasında olan kredilerdir. Uzun Vadeli Krediler ise vadeleri 5 yıldan fazla olan kredilerdir.

2.1.3. Teminatlarına Göre Krediler

Teminatlarına göre krediler teminatsız ve teminatlı krediler olmak üzere ikiye ayrılır.⁴⁰

Teminatsız Krediler: Kredi müşterisinin itibar ve kredibilitesine güvenilerek hiçbir teminat alınmadan açılan kredilerdir.

Teminatlı Krediler: Kredi müşterisinin imzasına ek olarak diğer güvencelerde alınarak açılan kredilerdir. Teminatlı Krediler ise kendi içinde ikiye ayrılır. Şahsi Teminatlı Krediler ve Maddi Teminatlı Krediler. Şahsi Teminatlı Krediler; kredi müşterisinin imzası dışında bir veya birden fazla gerçek/tüzel kişinin imzası (kefaleti) ile verilen kredilerdir. Maddi teminatlı krediler; maddi değerlerin rehin alınması karşılığında açılan kredilerdir.

³⁹ Seval, **a.g.e.**, s. 90- 91.

⁴⁰ Şakar, Banka Kredileri..., **a.g.e.**, s. 53- 55.

2.1.4. Kaynakları Açısından Krediler

Banka kaynaklı ve banka dışı kaynaklı krediler olmak üzere ikiye ayrılırlar. Banka Kaynaklı Krediler; Bankaların kendilerine ait kaynaklar ile açtıkları kredilerdir. Banka Dışı Kaynaklardan Kullanılan Krediler; Bu krediler, TCMB, Türkiye İhracat ve Krediler Bankası (Eximbank) ve diğer fonlardan kullanılan kredilerdir.⁴¹

2.1.5. İş Konusu ve Veriliş Amacı Açısından Krediler

İş konusu açısından krediler; Kurumsal, Ticari ve Bireysel Krediler olmak üzere üçe ayrılırlar.⁴²

Kurumsal Krediler: Bankaların büyük işletmelere kullandığı kredilerdir.

Ticari Krediler: Bankaların Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelere kullandıkları kredilerdir.

Bireysel Krediler: Bankaların gerçek kişilere kullandıkları kredilerdir. İhtiyaç kredisi, Taşıt kredisi, Konut kredisi bu tür kredilerdir.

Veriliş amacı açısından ise krediler dört gruba ayrılırlar. Yatırım Kredileri, İşletme Sermayesi Finansmanı Kredileri, İhtisas Kredileri, Proje Finansmanı kredileridir.⁴³

Yatırım Kredileri: İşletmelere sabit kıymetlerinin finansmanı amacıyla açılan uzun vadeli kredilerdir.

İşletme Sermayesi Finansmanı Kredileri: İşletmelerin kısa, orta ve uzun vadeli finansman ihtiyaçları için kullanılan kredilerdir.

İhtisas Kredileri: Belirli bir uzmanlık alanının finansman gereksinimi için kullanılan kredilerdir.

⁴¹ Şakar, Banka Kredileri..., a.g.e., s. 56.

⁴² Güney, a.g.e., s. 83.

⁴³ İlker Parasız, **Türkiye’de ve Dünya’da Bankacılık**, Ezgi Kitabevi Yayınları, 2011 s. 198.

Proje Finansmanı Kredileri: Belirli bir projenin finansmanı için kullanılan kredilerdir. Örneğin; metro inşaatının tamamlanmasına yönelik krediler.

2.1.6. Kredi kullandırma Yetkisi Açısından Krediler

Şubelerin teklif ettiği krediler, bankalara göre farklı makamlar tarafından onaylanır. Kredi kullandırma iznini veren makamlar açısından krediler; şube yetkili krediler, bölge yetkili krediler ve otorize kredilerdir. Şube Yetkili Krediler; Bankalar kanununa uygun olarak, şubelerin Genel müdürlükten veya bağlı buldukları Bölge müdürlüklerinden izin ve onay almaksızın kullandırabilecekleri kredilerdir. Bölge Yetkili Krediler; Şubelerin Genel Müdürlükten izin ve onay almaksızın sadece bağlı buldukları Bölge Müdürlüklerinden izin ve onaylarıyla kullandırabilecekleri kredilerdir. Otorize Krediler; Mutlak surette Genel Müdürlüğün izin ve onayı ile kullanılacak kredilerdir.⁴⁴

2.2. Bankalarda Kredi Politikaları

Banka kredilerinin kalitesi ve yapısı o bankanın kredi politikası ile ilintilidir. Kredi politikaları, bankanın kredi felsefesini ve uygulamalarını içerir.

Bankaların kredi işlemlerinin; 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ve Kanuna istinaden yayımlanan Yönetmelikler başta olmak üzere yasal mevzuat hükümlerine uygun olması gerekmektedir. Bankaların kredi verme sürecinde üst yönetim onayı ile hazırlanmış kredi politikaları mevcuttur. Bankalar kredi politikasını, pazarın talep ettiği kredi ürün ve servisler ile bunlara yönelik kapasiteler doğrultusunda belirler. Politikalar, karar birimlerine yol göstermek üzere oluşturulmuş genel kurallardır.

Güvenli ve etkin bankacılığın temel taşı, kredi riskinin tanınması, ölçülmesi, izlenmesi ve kontrol edilmesine yönelik yazılı politika ve prosedürlerin oluşturulması ve bunların uygulanmasıdır. Kredi politikaları, bankanın kredi verme faaliyetlerine ilişkin çerçeveyi oluşturur. Kredi politikaları ile hedef pazarlar, portföy yapısı, fiyat

⁴⁴ Şakar, Bankalarda Kredilendirme..., a.g.e., s. 62- 63.

ve fiyat dışındaki faktörler, kredi limitlerinin durumu, onay yetkisi sahipleri, ara raporlamalar gibi konular belirlenir. Söz konusu politikalar açıkça tanımlanmalı, ihtiyati bankacılık uygulamalarına ve ilgili düzenleyici kurallara uyumlu olmalı ve banka faaliyetlerinin yapısı ve özelliklerine uygun olmalıdır. Bu politikalar bankanın piyasadaki durumu, ticaret alanı, personelinin yeteneği ve kullandığı teknoloji gibi çeşitli iç ve dış faktörler dikkate alınarak oluşturulmalı ve uygulanmalıdır. Uygun biçimde geliştirilen ve uygulanan politika ve prosedürler bankanın güvenilir kredi verme standartlarını yürütmesini, kredi riskini izlemesini ve kontrol etmesini, yeni iş imkanlarını uygun olarak değerlendirmesini, problemlili kredileri tanınmasını ve yönetmesini sağlar.⁴⁵

Krediden getiri sağlanarak, geri dönüş sorunu yaşamadan kullandırımında beş ilke önem taşımaktadır.⁴⁶

Güvenirlilik (Emniyet) İlkesi: Kredinin bankaya herhangi bir risk doğurmadan geri ödenmesini veya lehine garanti verilen firma ve kişinin edimlerini yerine getirmesini ifade eder. İyi bir istihbarat ve mali analiz, sağlam ve riski karşılar değerinde teminat, kredi süresinde müşterinin izlenmesi güvenirliliği sağlayan unsurlardır.

Akışkanlık (Seyyaliyet) İlkesi: Akışkanlık kredinin belirlenen vadede mutlaka geri ödenmesidir. Akışkan olmayan krediler bankanın aktif aktif kalitesinin düşmesine, zaman ve verimlilik kaybına neden olur.

Verimlilik İlkesi: Müşterilerin kullandıkları kredilere göre bankaya sağladıkları gelirdir. Bankaların kredi verirken en çok önem verdikleri konulardan biri verimliliğidir. Kredi kullanan müşteriden tahsil edilen faizle birlikte diğer bankacılık işlemlerinden elde edilen gelir toplamı o kredinin verimliliğini gösterir.

Dağılımın Uygunluğu İlkesi: Kredinin sektörler, müşteriler ve kredi türleri arasında iyi bir şekilde dağılmış olması gerekir. Dolayısıyla risk yoğunlaşması durumu engellenmiş olacaktır.

⁴⁵ TBB (Türkiye Bankalar Birliği), **Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler**, 1999, s. 7.

⁴⁶ Güney, **a.g.e.**, s. 84- 86.

Teminatların Sağlamlığı İlkesi: Kredilerin teminatları, kredinin sorunlu olması halinde kredi riskini ve birikmiş faiz ve masraflarla birlikte karşılayacak güçte olmalıdır.

Bir bankanın kredi politikası, ana hatları itibariyle aşağıdaki hususları kapsayan bir dizi kararı içerir.⁴⁷

- 1) Kredi verilecek sektörler ve kredi türleri.
- 2) Kredi verilecek yöreler.
- 3) Kredi verilecek firma ve kişilerde aranacak nitelikler. (kredi müşterisi profili)
- 4) Güvence olarak kabul edilecek iktisadi değerler, açılacak kredi tutarı ile alınacak teminat arasındaki marj.
- 5) Kredilere tanınacak en uzun vade ve vadeli kredilerin kredi portföyü içindeki payı.
- 6) Bir firmaya tanımlanabilecek en yüksek veya en az kredi limiti.
- 7) Uygulanacak faiz ve komisyon oranları.
- 8) Kredilerin tasfiye yolları.
- 9) Plasman müşterilerinin bankada mevduat bulundurmaları konusunda izlenecek tutum.
- 10) Bankanın vereceği toplam kredi tutarı ve plasman şubelerinin kredi türleri itibariyle limitleri.
- 11) Kredi açmaya yetkili organlar ve yetki sınırları.

2.3. Risk Kavramı ve Risklerin Sınıflandırılması

Bir işleme ya da faaliyete ilişkin bir parasal kaybın ortaya çıkması veya bir giderin ya da zararın oluşması halinde ekonomik faydanın azalması ihtimalini ifade etmektedir.⁴⁸

⁴⁷ Öztin Akgüç, **Ticaret Bankalarının Kredi Yönetimi**, İstanbul: Arayış Basım Yayıncılık, 2011 s. 349.

⁴⁸ **BDDK, Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik 1** (01 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.) Madde 3, s <http://www.bddk.org.tr/2011>

Risk sınıflandırma; risk faktörleri ile yüklenilen riski belirlemeye yönelik yapılan çalışmadır. Bu sınıflandırma; kredi portföyündeki her kredinin ödenmeme riskini rakamsal olarak ölçme çabasını içerir.

Risk ölçümünün en önemli yararı, bir firmanın kredi tahsis aşamasında taşıdığı risk derecesinin sonraki aşamalarda ne yönde değiştiğinin izlenebilmesine olanak tanınmasıdır. Ancak firma değerlemesi, özellikle bir firmanın iki değişik zaman dilimi içindeki durumunun karşılaştırılması ve iyiye mi yoksa kötüye mi gittiğinin belirlenmesi oldukça zor, zaman alıcı ve tutarlı değerlendirme ölçütleri kullanılmadığı takdirde yanıltıcı olabilecek bir çalışmadır. Bu nedenle risk ölçümü zaman içinde kişilere ve koşullara göre değişmeyen ölçütlere (kriterlere) göre yapılmalıdır. Bu ölçütlerin yazılı ve herkesçe biliniyor olması gereklidir. Ancak zaman içinde değişmeyen tutarlı ölçütlere göre yapılan sistematik risk ölçümleri bir anlam ifade edecek ve değişik zaman dilimleri içinde yapılan ölçümler birbirleriyle karşılaştırılabilecektir.⁴⁹

Risk sınıflandırma işlemleri; kredi tahsis departmanlarında, kredi izleme ve değerlendirme bölümlerinde yapılabileceği gibi bir komite tarafından da gerçekleştirilebilir.

Tablo 4. Kredi Yönetiminde Dört Temel Prensiptir

1. Riskin değerlendirilmesi
2. Karar verme
3. Riskin izlenmesi
4. Riskin kontrol edilmesidir.

Kaynak: Coleshan, John, Credit Analysis; How to Measure and Manage Credit Risk, England, Woodhead, Fauiknar, 1989, s. 9.

⁴⁹ Seval, a.g.e. , s. 255.

2.4. Bankaların Karşılaştığı Riskler

Bankalar, maruz kaldıkları risklerin izlenmesi ve kontrolünün sağlanması amacıyla, faaliyetlerinin kapsamı ve yapısıyla uyumlu ve değişen koşullara uygun, tüm şube ve birimleri ile Kanuna istinaden yürürlüğe konulan düzenlemelere göre konsolidasyona tâbi tutulan ortaklıklarını kapsayan, Yönetmelikte öngörülen usul ve esaslar çerçevesinde yeterli ve etkin iç sistemler kurmak ve işletmekle yükümlüdürler.⁵⁰

Müşterinin mali gücü ve kredibilitesi ne kadar yüksek olursa olsun her kredi işleminde temel olarak gelecek zaman içinde ortaya çıkabilecek belirsizliklerden kaynaklanan ve teorik olarak sıfırlanmayan bir risk bulunmaktadır. Risk kavramının oluşmasına neden olan olası problemleri aşağıdaki gibidir.⁵¹

1. Kredilendirilen müşterinin ekonomik faaliyetleri çeşitli nedenlerle aksayabilir.
2. Ülkede beklenmedik siyasi krizler, ekonomik krizler yaşanabilir.
3. Dünya ekonomisinde beklenmedik siyasi krizler, ekonomik krizler yaşanabilir.
4. Şahıs şirketlerinde, şahısların ölümü başlı başına risktir.

Piyasa Riski: Piyasa riski genel anlamda, finansal fiyatlar ve oranlardaki değişimler nedeniyle oluşan risk türüdür.⁵²

Likidite Riski: Likidite riski genel olarak, ihtiyaç duyulan miktarda fonun ihtiyaç duyulduğu anda uygun maliyetlerle bulunamaması, elde tutulan finansal varlığın istenilen zamanda ve fiyatta elden çıkarılamaması veya transfer edilememesi sonucunda zarara uğrama olasılığı olarak tanımlanabilmektedir. Nakit giriş ve çıkışlarının farklı dönemlerde olması yani eş anlı olmaması tehlikesidir.⁵³

⁵⁰http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/mevzuat/bankacilik_kanununa_iliskin_duzenlemeler/11013_bankalarin_ic_sistemleri_hakkinda_yonetmelik_24_02_2011.pdf (Madde4/1)

⁵¹ Şakar, Bankalarda Kredilendirme..., **a.g.e.**, s. 79.

⁵² Mehmet Bolak, **Risk ve Yönetimi**, İstanbul: Birsen Yayınevi, 2004, s. 9.

⁵³ **a.g.e.**, s. 11.

Faiz Oranı Riski: Piyasa faiz oranlarındaki değişimler borçlanma araçlarının fiyatlarını etkiler. Faiz oranı riski borçlanma araçlarındaki en önemli risktir. Bankalar mevduata ödedikleri faizlerle; kullandırmış oldukları kredilere uyguladıkları faiz oranı arasındaki dengeyi sağlayamamaları halinde bu risk ortaya çıkar. Bankalar bu riski azaltmak için değişken faizle kredi vermeyi tercih ederler.

Piyasadaki faiz oranları çeşitli nedenlerle değişkenlik göstermektedir. Finansal enstrümanların bir kısmı piyasa koşullarından anında etkilendiği gibi sabit oranlı ürünler de bulunmaktadır. Sabit oranlı ürünler de vadeleri geldiğinde piyasa koşullarına göre yeniden fiyatlanmaktadır. Yani iki fiyatlama işlemi arasında piyasada değişkenlik gösteren faizler belirli bir dönem için sabitlenmektedir. Ancak bankaların toplam varlık ve yükümlülükleri için fiyatlama işlemleri arasındaki süre değişkenlik gösterir. Bankalar bu süre içinde sabitledikleri faiz oranı ile piyasada belirecek faiz arasındaki sapma kadar risk üstlenirler. Bu nedenle de, faiz oranlarındaki önemli değişiklikler banka ürünlerini etkileyerek, bankanın net faiz ve kar marjı üzerinde olumsuz etkiler yaratabilmektedir.⁵⁴

Kur Riski: Kur riski döviz kurunda öngörülemeyen değişmelerin, varlıkların, yükümlülüklerin, gelir ve giderlerin ulusal para birimi ile olan değerlerinde doğurduğu dalgalanmalar olarak tanımlanabilir.⁵⁵

Döviz kuru riski; döviz kurlarındaki dalgalanmaların bankaların net döviz pozisyonu, aktif-pasif yapıları ve özkaynak yapıları üzerinde yaratacağı etkiler sonucu oluşabilecek olası kayıpları ifade etmektedir. Uluslararası sermaye hareketlerindeki artış ve sabit kur politikalarının terk edilmesi, kur riskinin daha dikkatli takip edilmesini gerekli kılmaktadır. Özellikle, bankaların aktif-pasif yapıları içinde yabancı para aktif-pasiflerin önemli yer tuttuğu finansal sistemlerde, kur dalgalanmaları bankaların tüm stratejilerini doğrudan etkileyebilmektedir.⁵⁶

⁵⁴ Övünç Şişman, **Faiz Oranı Getiri Eğrisi Simülasyonu Yöntemleri ve Bankacılıkta Aktif Pasif Yönetimi Üzerine Etkileri: Türkiye’de Ticari Bankalar Üzerine Bir Uygulama**, Ankara: BDDK Kitapları No:9, 2011, s. 24.

⁵⁵ Öztin Akgüç, **Ticaret Bankalarının Yönetimi**, İstanbul: Arayış Basım Yayıncılık, 2011, s. 45.

⁵⁶ Şişman, **a.g.e.** , s. 30.

Kredi Riski: Kredilendirme sürecinde kredi riski kabul edilebilir ancak arzulanmayan bir risk türüdür. Bir kredi tahsis edildiği zaman daima kredi müşterisinin zamanında ve istenen miktarda aldığı krediyi geri ödememe riski vardır. Normal düzeydeki bataklık kredi giderlerini giderebilmek için bankalar kar edebilecekleri fiyatın biraz daha üstünde fiyat belirleyerek kredi faizlerini saptarlar. Bataklık kredileri normalin çok üzerinde olan bankalar için kredi riski tehlikeli bir sorun teşkil eder. Kredi riskine karşı korunmanın en iyi yolu kredi portföyünün çeşitlendirilmesidir. Bir bankadaki kredi risk düzeyi, bankanın sahip olduğu kredilerin kalitesiyle doğrudan ilişkilidir. Bataklık krediler, kredilendirme sürecinin bir parçası olmakla beraber, kredi tahsis eden bölümlerden bağımsız kredi izleme, kredi yeniden değerlendirme gibi bölümlerin kurulması ve kredi izleme teknikleri ile en alt düzeye indirilebilir. Ayrıca her banka belirli sağlam standartlar içeren bir kredi politikasına sahip olmalıdır.⁵⁷

İşletmeler faaliyetleri için ihtiyaç duydukları varlıkların tümünü ortaklardan sağlanan kaynaklarla karşılayamazlar. Birtakım varlıkları da satıcılar ve kredi kurumlarından borçlanarak elde ederler.⁵⁸

Operasyonel Risk: Diğer finansal risk türlerine göre sayısallaştırılması ve ölçümü çok zor olmasına karşın, operasyonel risk de bir kurumun geleceğini tehdit eden önemli risklerden biridir. Operasyonel risk, işlem süreçlerindeki veya yönetim sistemlerindeki düzensizlikler nedeniyle meydana gelebilecek finansal kayıplar olarak tanımlanmaktadır.⁵⁹

Operasyonel risk; banka içi kontrollerdeki aksamalar sonucu hata ve usulsüzlüklerin gözden kaçmasından, banka yönetimi ve personeli tarafından zaman ve koşullara uygun hareket edilmemesinden, banka yönetimindeki hatalardan, bilgi teknolojisi sistemlerindeki hata ve aksamalar ile deprem, yangın, sel gibi felaketlerden kaynaklanabilecek kayıpları ya da zarara uğrama ihtimalini ifade etmektedir.⁶⁰

⁵⁷ Seval, **a.g.e.**, s. 37.

⁵⁸ Naim Ata Atabey, Raif Parlakkaya ve Ali Alagöz. **Genel Muhasebe Dönem Sonu İşlemleri**, Konya: Atlas Kitabevi. 2006, s. 18.

⁵⁹ Bolak, **a.g.e.**, s. 12.

⁶⁰ www.bddk.org.tr.

2.5. Türk Bankacılık Sisteminde Risk Yönetimi

Bankalar risk yönetimi sistemi kapsamında, risk politikalarını Kurulca belirlenen esaslar çerçevesinde oluşturmak, uygulamak ve raporlamak zorundadır. Risk yönetimi faaliyetleri yönetim kuruluna bağlı olarak çalışacak risk yönetimi birimi ve personeli tarafından yürütülür.⁶¹

Küçük bankalar genel olarak perakende bankacılık yaparlar. Bu bankalar çoğunlukla hane halkı ve küçük firmalarla iş ilişkisi içindedirler. Bu bankalar birçok küçük mevduata sahiptir ve kredi fırsatları oldukça sınırlıdır. Büyük bankalar ise büyük şirketlerle, hükümetle ve diğer finansal kurumlarla büyük işlemlere girerler.⁶²

Bankalarda risk yönetim prensipleri, bankaların denetim ve gözetiminde ulusal denetim otoritelerinin önemle göz önünde bulundurdıkları unsurları kapsamaktadır. Türkiye’de Basel II çalışmaları kapsamında Türkiye Bankalar Birliği nezdinde faaliyette bulunan Risk Yönetimi Prensipleri Çalışma Grubu yaptığı çalışmalarda aşağıda belirtilen ilkeleri açıklamıştır.⁶³

1. Risk Yönetiminin Bankadaki Yapılanması: Risk yönetimi, yönetim kurulu tarafından bankanın iç organizasyonuna uygun şekilde belirlenmelidir.

2. Risk Yönetimi Fonksiyonunun İcradan Bağımsızlığı: Bankanın üstlendiği risklerin risk alan fonksiyonlardan yönetsel ve özlük hakları açısından bağımsız bir grup tarafından ölçümü, izlenmesi, kontrolü ve raporlanması hata ve zararların gizlenmesi potansiyel risklerin göz ardı edilmesi performansı gerçeğe aykırı bildirilmesi ve benzeri hususların önlenmesi açısından önem taşımaktadır.

3. Risk Yönetiminin Gücü ve Kaynağı: Risk yönetimi fonksiyonunun etkinliği ve işlevselliği bankaların yönetim kalitesinin önemli göstergelerinden biri olarak algılanmalı ve etkili bir risk yönetimi sağlanmalıdır.

⁶¹ **Resmi Gazete;** 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Tarih 01/11/2005 Sayı: 25983

⁶² Parasız, Türkiye’de..., **a.g.e.** s. 110- 111.

⁶³ Güney, **a.g.e.**, s. 179.

4. Yönetim Kurulunun Risk Yönetimi Sorumluluğu: Bankanın hedef ve risk algılamasıyla uyumlu şekilde risk yönetim politika ve stratejilerinin bağımsız ve objektif olarak oluşturulmasından yönetim kurulu sorumludur.

5. Risk Kültürünün Geliştirilmesi: Banka çalışanlarının yaptıkları işlerin riskleri konusunda bilgi sahibi olmalarına yönelik gelişim çalışmalar yapılmalıdır.

6. Yetkin Risk Ölçüm Sistemleri: Bankalar karşılaştıkları riskleri ölçebilmek için güvenilir risk ölçüm sistemlerine sahip olmalıdır.

7. Doğru, Temiz ve Yeterli Veri: Risk ölçümünde kullanılacak veri, bankanın faaliyet alanı, yapısı, iç kontrol ortamı ve ölçөгüne uygun olmalıdır.

8. Sermaye Politikalarının Belirlenmesi: Hedef sermaye seviyeleri üst yönetim tarafından izlenip değerlendirilmeli, bankanın faaliyetlerdeki değışikliklere ve alınan risklere bağılı olarak gerektiğinde güncellenmelidir.

9. Risk Politikalarının Belirlenmesi: Bankaların risk algılarını ve risk stratejilerini yansıtan, net anlaşılır nitelikte risk politikaları olmalıdır.

10. Risk Limitleri: Bankalar; yasal risk limitlerinin yanı sıra, bankanın yasal sınırlamalarından daha sıkı bir takım limitler belirlemelidir.

11. Riskin Raporlanması: Risk yönetimi sistemi karşılaşılan risklerin etkin olarak analiz edilip değerlendirildiğı bir raporlama sistemi içermelidir.

12. Bilgi Teknolojileri: Bankaların sermayesini korumak, özel bilgilerin gizliliğı ve kimlik bilgileri gibi müşteri kaygılarını ve endişelerini giderecek, personelin görevini eksiksiz ve tam yaptığını kanıtlayacak otomatik kontrol sürecinin verdiği güvenceyle duyduğı rahatlığı sağlamak amacıyla gerçekleştirilmelidir.

13. İş Sürekliliğı: Yönetim kurulu ve üst yönetim bu planın etkili bir şekilde uygulanmasından ve geliştirilmesinden sorumludur.

3. KOBİ KREDİLERİ VE DEĞERLENDİRME SİSTEMLERİ

Türkiye ekonomisinde büyük öneme sahip olan KOBİ'lerin finansman ihtiyacını gidermedeki en büyük fon kaynakları bankalardır. KOBİ'ler için bankalar ne kadar önemliyse, bankalar içinde KOBİ'ler o kadar önemlidir. KOBİ'ler hem ekonomi için hem de bankacılık sektörü için büyük öneme sahiptir.

3.1. Kredilerin Türler İtibarıyla Dağılımı ve KOBİ Kredileri

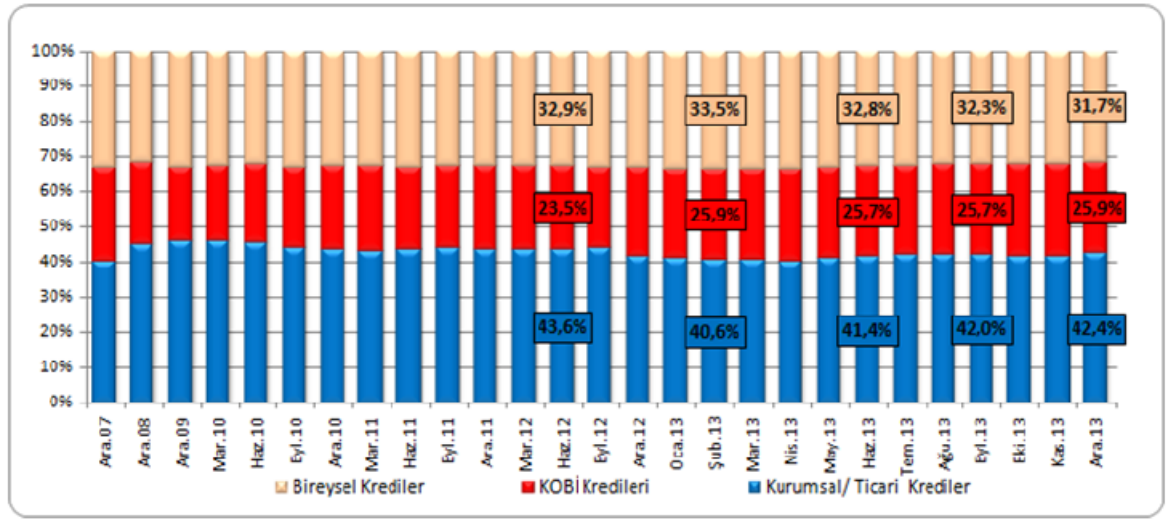
Türkiye'de faaliyet gösteren bazı Ticaret Bankaları, son yıllarda klasik bankacılık hizmetleri içerisinde "KOBİ Bankacılığı" adı altında hizmet ve ürünler sunmaya başlamışlardır. Dünyanın neresinde olursa olsun, KOBİ'lerin bankalardan olan beklentilerini genel anlamda; müşteri olarak saygı görmek, iş yapabilme kolaylığı, dinlenilmek, açık iletişim, dürüstlük ve dostluk olarak özetlemek mümkündür. KOBİ bankacılığı faaliyetleri de bu beklentiler üzerine kurulmuş olup, amaç KOBİ'ler temelinde sunulacak hizmetler ile müşteri portföyünü genişleterek kazanç elde etmektir. Literatürde KOBİ bankacılığına ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde, konunun son yıllarda artan önemine paralel olarak uluslararası alandaki teorik çalışmaların büyük oranda 2000'li yıllardan sonra başladığı görülmektedir.⁶⁴

İşletmelerin kredi talepleri genellikle; sermayelerini güçlendirmek, diğer firmalardan kaynaklanan ve kendilerini zora sokan tahsilattaki gecikmeleri finanse etmek, çeşitli nedenlerle satılamayan (nakde dönüşemeyen), üretime sokulamayan stoklarını finanse etmek, işletmede kullanmak zorunda oldukları eskiyen makine, teçhizatlarını değiştirmek amacıyla ve ayrıca meslek erbapları mesleğini geliştirmek amacıyla kredi talebinde bulunur.⁶⁵

⁶⁴ Hakan Çelikkol, Mediha Mine Çelikkol ve Yasemin Deniz Koç, Ticaret Bankacılığı'nda Yeni Bir Boyut: KOBİ Bankacılığı ve Türkiye Değerlemesi, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı:21, Ağustos 2008, s. 254.

⁶⁵ <http://www.muhasabedersleri.com/banka-islemleri/kredi-islemleri.html>, Erişim Tarihi: 18/02/2014

Şekil 5. Kredilerin Türleri İtibarıyla Dağılımı

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü- Şubat 2014 Raporu s. 21.

Toplam krediler içerisinde KOBİ kredilerinin payı; Eylül 2013 de %25,7 orana sahipken; Aralık 2013 de bu oran 25,9 olmuştur.

Tablo 5. Türleri İtibarıyla Krediler

(Milyon TL)	Aralık 2012	Eylül 2013	Aralık 2013	DEĞİŞİM			
				Aralık 2012 - Aralık 2013		Eylül 2013 - Aralık 2013	
				Tutar	(%)	Tutar	(%)
TOPLAM	794.756	990.441	1.047.428	252.671	31,8	56.987	5,8
Kurumsal/Ticari Krediler	329.103	416.126	443.842	114.740	34,9	27.716	6,7
KOBİ Kredileri	199.743	254.171	271.422	71.679	35,9	17.250	6,8
Mikro İşletmeler	54.085	66.046	70.847	16.763	31,0	4.802	7,3
Küçük İşletmeler	63.119	80.443	85.711	22.593	35,8	5.268	6,5
Orta İşletmeler	82.539	107.683	114.863	32.323	39,2	7.180	6,7
Bireysel Krediler	265.911	320.144	332.164	66.253	24,9	12.020	3,8
Kredi Kartları	71.593	83.167	83.806	12.214	17,1	639	0,8
Tüketici Kredileri	194.318	236.977	248.357	54.039	27,8	11.381	4,8
Konut	86.043	106.217	110.505	24.462	28,4	4.288	4,0
Tasit	8.043	8.279	8.532	489	6,1	252	3,0
İhtiyaç + Diğer	100.233	122.480	129.321	29.088	29,0	6.840	5,6

Kaynak: Türk Bankacılık Sektörü- Şubat 2014 raporu s.22

Aralık 2012 ile Aralık 2013 verileri üzerinden yapılan araştırmada; kredilerde gözlenen toplam 252,7 milyar TL’lik artışın; 114,7 milyar TL’si kurumsal/ticari kredilerden, 71,7 milyar TL’si KOBİ kredilerinden, 66,2 milyar TL’si ise bireysel kredilerden kaynaklanmaktadır. Son çeyrekte KOBİ kredileri %6,8 ile en hızlı büyüyen kredi grubu olmuştur.

Türk Bankacılık Sektörü- Şubat 2014 raporu incelendiğinde; Aralık 2013 yılı verilerinde KOBİ'lere kullandırılan 271,422 milyar TL kredinin; 70,847 milyar TL si Mikro İşletmeler, 85,711 milyar TL'si Küçük İşletmeler, 114,863 milyar TL'si Orta büyüklükteki İşletmelerden oluşmaktadır.

3.2. KOBİ Kredileri Derecelendirme Sistemi ve Basel İlişkisi

Derecelendirme, firmaların gerek finansal verileri gerekse finansal olmayan verilerinin mevcut ve geçmişteki performanslarının değerlendirilerek, firmanın gelecek performans tahminleri çerçevesinde firmaya standart bir puan verme işlemidir. Başka bir ifade ile aslında derecelendirme firmanın taşıdığı riskin ya da karşı tarafın maruz kalacağı riskin sayısallaştırılmasıdır. Derecelendirme, firmaların performanslarının objektif kriterlere göre belirlenmesini sağlamaktadır. Buradan elde edilen çıktı yani firmanın derecesi aynı zamanda firma için bir “finansal not” oluşturmaktadır. Bu not, gerek kredi başvurularında, gerekse firmaların diğer firmalar, ortakları, müşterileri, tedarikçileri ve diğer işletme ilgilileri ile ilişkilerinde aradaki “asimetrik bilgi” ve “saklı bilgi” sorununu ortadan kaldıran performansın göstergesi olmaktadır. Derecelendirme notu ile firmanın borç ödeme gücü iyiden kötüye doğru, harflerden oluşan bir scala kullanılarak yapılmaktadır. Geçmişte bugüne kredi derecelendirme çalışmaları, Oran analizi, Fon akım analizi, Nakit akış analizi gibi yöntemler kullanılarak yapılmaktadır. Günümüzde de bu analiz yöntemleri gerek bankalar gerekse derecelendirme kuruluşları tarafından hala kullanılmakla beraber daha objektif yöntemlerin uygulanabilirlik çalışmaları önem kazanmaktadır.⁶⁶

Bankaların kredi risklerinin ölçümü için duyacakları derecelendirme sistemlerinin tesis edilmesi ve geliştirilmesi; teknik altyapı açısından bilgi sistemleri yatırımlarına, tahmin modellerinin etkinliğinin sağlanması açısından teorik bilgi birikimine, üretilecek istatistiklerin güvenilirliğinin sağlanması ve Basel II kriterlerinin yerine

⁶⁶ Kemalettin Çonkar ve N. Serap Yolaş Vurur, “Türkiye’de KOBİLER Derecelendirilme Notu Almalı mı?”, Basel II’ye Geçiş Öncesi KOBİ’lerde Genel Durum Değerlendirmesi: **Sorun ve Çözüm Önerileri Bildiriler Kitabı, İzmir Ekonomi Üniversitesi, 2-4 Mayıs 2008. s. 137.**

getirilmesi açısından tarihsel veri birikimine ve derecelendirme sistemlerinin kurumsal işleyiş içerisine dahil edilmesi açısından da eğitim ve insan kaynağı yatırımlarına gereksinim yaratmaktadır.⁶⁷

Türkiye’de kredi derecelendirme, düzenleyici kuruluşlar tarafından zorunlu kılınmadığı için kredi derecelendirme kültürü henüz oluşmamıştır. Bu kültürün oluşabilmesi için derecelendirme şirketlerinin yanı sıra düzenleyici kuruluşların daha aktif rol alması gerekmektedir. Bu doğrultuda Basel uygulamaları, bu kültürün oluşmasında katkı sağlayacaktır. Basel uygulamaları neticesinde şirketler kefaletle değil, kendi ürettikleri değer karşılığında ve kendi kredi değerleriyle kredi kullanacaktır. Ancak, Basel doğrudan kredi derecelendirme ile alakalı olmadığı için bu kültürün oluşmasında tek başına yeterli olmayacaktır. Basel özünde bankaların sermaye yeterliliğinden emin olmak isteyen ve bu doğrultuda bankaların finansal yapılarının doğru olmasını sağlayan bir mekanizmadır. Basel’e göre kredi verilirken fon ihtiyacı olan tarafın kredi derecesi dikkate alınacak, bankalar buna göre karşılık ayıracaktır. Bu bağlamda verilen kredi derecesi iyiye daha az karşılık ayrılacak, kredi derecesi kötü ise daha fazla karşılık ayrılacaktır. Derecelendirme kuruluşlarınca verilecek derece bilgileri, Basel II kapsamında bankalarca dış derece olarak değerlendirilerek kredi borçlusunun dâhil olduğu varlık sınıfı için belirlenen risk ağırlıklarının tespitinde kullanılacaktır. Her derecelendirme kuruluşu, kamuoyuna duyurmak zorunda olduğu derecelendirme metodolojisi kapsamında kullanacağı verinin tamamını derecelendirilecek firmadan talep edecektir. Dolayısıyla derecelendirme için gerekli bilgi/belgeler derecelendirme kuruluşları arasında farklılık arz edebilecektir. Bununla birlikte, risk ölçüm metodolojilerinin uluslararası kabul görmüş standartları, derecelendirilen firmanın mali yapısının objektif olarak değerlendirilmesini gerektirmektedir. Bu nedenle, derecelendirilecek firmalardan; güvenilir mali tablolar hazırlamalarını, kurum yöneticileri ile ilgili sektör deneyimi, şirket içindeki rolü, yönetim yetenekleri gibi bilgilerin, firmanın derecelendirme dönemi ile ilgili gelir gider projeksiyonlarının ve ortaklık yapısına ilişkin bilgilerin

⁶⁷ Yıldız Ayanoğlu ve Burak Ertürk, Modern Kredi riski Yönetiminde Derecelendirmenin Yeri ve İMKB’ye Kayıtlı Şirketler Üzerinde Bir Uygulama, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 9/2, 2007. s. 78.

talep edilmesi beklenebilecektir. Ayrıca kredilerin, en az riskliden en çok riskliye doğru sıralanması prensibi vardır. Firmaların derecelendirme notu düştükçe ödeyecekleri kredi faizi yükselmektedir.⁶⁸

Kredi derecelendirmede oluşan kredi notu, bir firmaya kredi tahsis ederken bankanın taşıdığı riskin matematiksel ifadesidir. Kredi notu ile sorunlu kredi önceden belirlenmiş olur ve bu not kredi kararında büyük etkiye sahiptir.

Risk derecelendirme sistemleri; risk profilinin portföy bazında izlenmesine olanak veren, kredi müşterilerini yükümlülüklerini yerine getirme güçlerine göre sınıflandıran, müşterilerin kredi değerliliklerini belirlemeye olanak veren ölçek sistemleridir. Derece notu bankanın kredi riskini üstlendikleri borçluları, risklilik seviyeleri itibariyle birbirinden ayırma işlevi görmektedir.⁶⁹

Derecelendirme sistemi, kredi riskinin değerlendirilmesini içsel derecelerin tahsisi, temerrüt ve kayıp tahminlerinin sayısallaştırılmasını destekleyecek her türlü yöntem, süreç, kontrol, veri biriktirme faaliyetleri ve bilgi işlem sistemlerini içerir.⁷⁰

Kredi derecelendirme bir kıyaslama olduğu için kredi derecelendirme kuruluşları derecelendirdikleri şirketlerin en az üç yıllık geçmiş performanslarına bakarak mevcut durumlarını kıyaslamaktadırlar. Bu kuruluşlar derecelendirme yapacakları kurum ve kuruluşlarla ilgili bilgileri hem ilgilinin kendisinden hem de düzenleyicilerden sağlamaktadır. Derecelendirme işlemi kurumun kendisinden alınan rakamsal veriler değerlendirilerek bir projeksiyon yapılmaktadır. Kredi notları, analistlerin yürüttüğü sayısal ve sözel analizlerin kredi komitesinde değerlendirilmesiyle ortaya çıkmaktadır. Komitede bu karar neticesinde ortaya çıkan not, derecelendirilen kurum ya da kuruluşlarla paylaşılmaktadır. Kredi

⁶⁸ Erdal Tanas Karagöl ve Ülkü İstiklal Mihçioğur, **Kredi Derecelendirme Kuruluşları: Alternatif Araştırmalar**, STK (Siyaset ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Rapor, Eylül 2012, s.26

⁶⁹ Hasan Candan ve Alper Özün, **Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II**, İstanbul: T.C. İş Bankası Kültür Yayınları, 1. baskı, 2006, s. 156.

⁷⁰ Bankacılar Dergisi; **Kredi Riski Modelleri**, TBB Çalışma Grubu, Sayı:57, 2006, s. 33.

derecelendirme notunu belirleme yöntemi kredi derecelendirme kuruluşlarında benzer şekilde işlemektedir.⁷¹

Derece, kredi müşterisinin kredibilitesinin sayısal olarak değerlendirilmesidir. Kredi müşterisinin borcunu ödeme kapasitesini belirler. Müşterileri risklerine göre sınıflandırmak ve sıralamak, müşterilerin gelecekte temerrüde düşme olasılıklarını tahmin etmek için kullanılır. Kredi skoru en basit tanımıyla, bir müşterinin kredi ya da herhangi bir banka ürününe başvururken verdiği cevapların değerlendirilmesidir. Her yanıtın bir skor puanı vardır. Tüm sorulara verilen cevapların yanıtları toplandığında bu toplam; belirlenen eşik değerini geçiyorsa, müşterinin kredi talebi onaylanır, aksi halde reddedilir. Onaylanan kredilerin fiyatı, teminatı, limiti toplam skor puanına göre belirlenir. İki çeşit derecelendirme vardır. Dışsal Derecelendirme ve İçsel Derecelendirme. Dışsal derecelendirme; dış denetim kuruluşları tarafından firmalara oluşturulan derece notudur. İçsel derecelendirme ise bankaların kendi müşterileri için oluşturmuş oldukları derecelendirmedir.⁷²

İçsel değerlendirme sisteminin; borçlunun temerrüt riski ve işleme özgü faktörler olmak üzere iki farklı boyutu olmalıdır. Borçlunun temerrüt riski; İşleme özgü faktörlere bakılmaksızın aynı borçlunun farklı işlemleri için tek bir derecelendirme notu olmalıdır. Her bir derecenin ifade ettiği risk seviyesi kapsamında, temerrüt olasılığı tanımı ve dereceler itibariyle kredi riskinin ayrıştırılmasında kullanılan kriterler banka politikalarında açıkça ifade edilmelidir. İşleme Özgü Faktörler ise teminat ve kredi tipi gibi unsurları içerir. İşleme özgü faktörler kullanılarak oluşturulan işlem derecelendirmesinin amacı, temerrüt halinde bu işlemlerden kaynaklanacak kaybı bulmaktır.⁷³

Bankanın kredi derecelendirmesi yaparken kullanmış olduğu modelin iyi bir tahmin gücü olduğunu kanıtlamak bankanın yükümlülüğündedir. Bankaların istatistiksel modellerinde kullandıkları verilerin doğruluğunu, bütünlüğünü, temsil gücünü ve

⁷¹ Erdal Tanas Karagöl ve Ülkü İstiklal Mihçioğur, **Kredi Derecelendirme Kuruluşları: Alternatif Araştırmalar**, STK (Siyaset ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Rapor, No:7 Eylül 2012.

⁷² Haluk Yalçın ve Diğerleri, **Şirket Derecelendirmesinde Basel II Perspektifi**, PwC Türkiye V. **Çözüm Ortaklığı Platformu**, Aralık 2006, s. 30- 32.

⁷³ Bankacılar Dergisi, **a.g.e.**, s. 35.

uygunluğunu değerlendirmeye yönelik süreçleri bulunmalıdır. Banka yargısal değerlendirme ve mekanik yöntem sonuçlarının nasıl birleştirileceğini belirten yazılı bir dokümana sahip olmalıdır. Model sonuçlarının kişilerce gözden geçirilmesine yönelik bir prosedüre sahip olmalıdır. Bankanın modele yönelik sistematik bir doğrulama süreci olmalı ve düzenli aralıklarla uygulanmalıdır.⁷⁴

Bankalar, kullandıkları derecelendirme sistemlerinin tasarımını ve işleyişine ilişkin ayrıntıları yazılı hale getirmelidir. Bu doküman asgari aşağıdaki unsurları içermelidir.⁷⁵

1. Derecelendirme sisteminde kullanılan temerrüt ve kayıp tanımları ile bu tanımların içsel uygulamalar ile tutarlılığı,
2. Varlık sınıfları ve portföylerin tanımlanmasında kullanılan kriterler,
3. Derecelendirme kapsamı dışında bırakılan varlık sınıf ve portföyleri ve bu varlık sınıfları ve portföylerin kapsam dışında bırakılma nedenleri,
4. Derecelendirme sistemi kriterleri ve gerekçeleri,
5. Derecelendirme sisteminin riski farklılaştırmasına yönelik yapılan analizler ve bunların sonuçları,
6. Derecelendirme sisteminde kullanılan yöntem, varsayım ve kriterlerin tercih edilme gerekçeleri ve geçerlilikleri,
7. Zaman içerisinde derecelendirme sisteminde yapılan önemli değişiklikler ve bunların gerekçeleri,
8. Derecelendirme süreci ve organizasyonu,
9. Derecelendirmeyi yapanların sorumlulukları,
10. Derecelendirme sonuçlarının değiştirilmesi,
11. Bu değişiklikleri onaylama yetkisine sahip taraflar,
12. Derecelendirme sisteminin gözden geçirilme sıklığı,
13. Derecelendirme sürecinin yönetim tarafından gözden geçirilmesi,

⁷⁴ Bankacılar Dergisi, **a.g.e.**, s. 37.

⁷⁵ **a.g.e.**

14. İstatistiksel model kullanan bankalar için; Modelin tahmininde kullanılan teori, varsayım ve değişkenler için ayrıntılı bilgiler, Modelin doğrulanması için istatistiksel süreç, Modelin verimli çalışmadığı durumlar.

Bankalar kredi kullandırdıkları firmaların kredi derecelendirme puanlarına büyük önem vermektedirler. Banka, firmaya ait; müşterilerden veya dış kaynaklardan elde ettikleri her türlü mali, yönetim, piyasa ve stratejileri temel alan bilgileri içsel derecelendirme sistemi değerlendirir ve firmaya bir risk seviyesi belirler.

Kredi talebinin değerliliği saptanırken, firma sahibinin veya sahiplerinin kişisel ve mali durumu ile ilgili bilgiler, firmanın içinde bulunduğu piyasadaki yerinin, çalışma konusunu, yerel piyasa, Türkiye piyasası ve dünyadaki durumu, üretilen mal ve hizmetlerin üretim, stok ve satış durumları ile fiyat hareketlerine bakılır.⁷⁶

Bankalar firmalara oluşturdukları risk derecelerini tüm kredilendirme sürecinde kullanırlar. Oluşturulan derecelendirme puanı; kredi değerlemesi, fiyatlama, kredi türü belirleme, limit oluşturma, teminat, kredi izleme aşamalarında büyük etkiye sahiptir.

Derecelendirme sürecinde ele alınacak ve inceleme konusu yapılabilecek temel kriterler şöyle sıralanabilmektedir.⁷⁷

1. Sermaye piyasasındaki kuruluşların organizasyon yapıları,
2. Mali yükümlülüklerini karşılayabilme gücü,
3. Şirketin orta vadeli fırsat ve riskleri,
4. Şirketin sektördeki diğer şirketlerle rekabet konumu, üretim kapasitesi, dağıtım sistemi ve pazarlama ağı,
5. Finansal yönetim ve muhasebe politikaları,
6. Şirketin geleceğini etkileyecek yönetsel ve sermaye yapısı değişiklikleriyle yatırımlardaki değişiklikler, teknolojik yenilikler ve benzeri gibidir.

⁷⁶ Şakar, Banka Kredileri..., a.g.e., s. 35.

⁷⁷ Özgür Bulutçu, **Yeni Basel II Kriterlerine Uygun Şirket Derecelendirmesi**, İstanbul: Forum Meiad Yayıncılık.2007, s. 6.

3.3. KOBİ Kredileri Değerlendirme Süreçleri

Bankalar kullandırmış oldukları kredilerin risklerine göre sermaye ayırmaları nedeniyle, üstlendikleri risklerin analizi bankalar açısından büyük öneme sahiptir. Bankaların, riski yüksek firmalara kullandırdıkları krediler için daha çok sermaye ayırması gerekmektedir. KOBİ'lerin kullanacakları kredilerin fiyatları ve tutarları, firmanın derecelendirilmesi ile elde edilen risk seviyesine bağlı olarak değişmektedir.

Tablo 6. Kredi İşlemlerinin Sonucu Olarak Doğabilecek Risk Kaynakları

1. Kredinin ödenmeme riski
2. Zamanında ödenmeme riski
3. Sunulan teminatlardan kaynaklı riskler
4. Faiz değişme riski
5. Para değerine bağlı satın alma gücü riski
6. Firma yöneticilerinin hatalarından kaynaklanan riskler
7. Çevresel risk
8. Sektör riski
9. Ürün/Pazar riski
10. Geri ödeme kaynakları
11. Finansal risk
12. Yönetim kalitesi ve firma riski
13. Yabancı para birimi üzerinden kullandırılan kredilerde döviz kuru riski ve ülke riski

Kaynak: Niyazi Berk, Bankalarda Pazara Yönelik Kredi Yönetimi, Esbank Eskişehir Bankası T.A.Ş. yayınları İstanbul, 1999 s. 213.

Bankalar kredi değerlendirmesi yaparken; birçok bilgi ve veriyi incelerler. Bu incelemeler sonucunda; kredi talep edenlerden dolayı kredi ret kararı alabilecekleri

gibi, kredi politikalarına uygun olmayan kredileri de ret edebilmektedirler. Ayrıca yasalar ve diğer düzenlemeler sebebiyle de kredilerde ret kararı oluşabilmektedir.

Tablo 7. Kredi Analizinde İş Akış Sıralaması

1. Borçlunun geri ödeme stratejisi var mı?
2. Şirket niçin borçlanıyor?
3. Banka o sektör için istekli mi?
4. İş ve strateji değerlemesi şirket hedefinin ve oraya nasıl ulaşabileceğinin bilincinde mi? Bu yapılabilir mi?
5. Firmanın yönetim analizi
6. Finansal durum analizi
7. Sektör analizi
8. Kalite ile ilgili hususların kredi notuna eklenmesi
9. Mali değerlendirme
10. Risk rating notu
11. Kredi yönetimi
12. Kredi onayı

Kaynak: John B. Caoutte Edward I. Altman and Paul Narayanan, Managing Credit Risk, The Next Financial Challenge, 1998 Canada, John Willey&Sons Inc, s. 86.

3.3.1. Finansal Tablolar ve Analizde Kullanılan Teknikler

Kredi değerliliğini tespit etmek amacıyla bankalar, KOBİ'ler hakkında istihbarat ve mali analizde bulunurlar. İstihbarat bankalar tarafından gerçek ve tüzel kişilerin ahlaki ve mali durumlarının doğru olarak tespiti için çeşitli kaynaklardan yararlanarak bilgi toplaması ve bilgilerin değerlendirilmesi işlemidir. İstihbaratın amacı kredi riskinin en aza indirilmesidir. Mali analiz ise KOBİ'lerin mali yapısının ve mali yönden gelişiminin yeterli olup olmadığını belirlemek amacıyla mali

tablolarda yer alan kalemlerdeki değişiklikleri ve diğer kalemler arası ilişkileri çeşitli analiz teknikleri ile incelemektir.⁷⁸

Finansal kararların doğurduğu sonuçlar finansal tablolar aracılığı ile ölçülür ve değerlendirilir.

Bilanço: Bilanço, işletmenin belirli bir andaki varlık ve kaynak yapısını diğer bir ifade ile finansal durumunu ortaya koyan bir tablodur. İşletmenin kuruluşunda bu yapı, dolayısıyla bilanço, varlık ve kaynakları oluşturan unsurlarının değerlerinin saptanması yolu ile ortaya çıkar. Bilançonun, işletmenin çalışmaya başlamasından sonraki belirli bir ana ait finansal durumunu gösterebilmesi için faaliyetler sırasında varlık, yabancı kaynak ve öz kaynak unsurlarında oluşan değişmelerin izlenmesi gerekir. Böylece finansal durumun yeni oluşumuna ulaşılır. Bilanço, çift taraflı kayıt sisteminin dönem bakımından hem başlangıcı hem de sonucudur.⁷⁹

Bilanço analizi ile; kredi karşılığında alınacak teminat belirlenebilir, daha önceki bilançolarla karşılaştırıldığında varlıklardaki ve borçlardaki trendlerle belirli varlıklarla belirli borçlar arasındaki trendler ortaya çıkarılabilir, borç özvarlık yapısı incelenerek finansal kaldıracın etkisi dolayısıyla bankanın riski ölçülebilir, varlıkların kalitesi ve likiditesiyle borçların niteliği belirlenebilir.

Gelir Tablosu: Gelir tablosu geçmiş döneme ait bilgileri içerir. Firmanın belirli bir zaman içerisindeki tüm faaliyetlerini özetler. Gelirleri, giderleri ve bunlar sonucunda elde edilen kar veya zararı bildirir. Gelir tablosunun içerdiği bilgiler firmanın bir hesap dönemi içerisindeki başarısını ya da başarısızlığını gösterir.

Kar Dağıtım Tablosu: Dönem karının veya uğranılan zararın finansal yapıya etkisini ortaya koymak; pay sahiplerine, kuruculara, ortaklara, diğer ilgililere, ana sözleşme ve yasa hükümleri uyarınca dağıtılacak kar payı tutarını belirlemek; yatırım

⁷⁸ Emine Orhaner ve Korcan Şahin, Bankalarda KOBİ Kredi Servisinde Çalışanların Kredi Değerlendirme Sürecinde KOBİ'lerde Tespit Ettiği Sorunlar, **Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:1, 2011, s. 10- 11.

⁷⁹ Özgül Cemalcılar ve Saime Önce. Muhasebenin Kuramsal Yapısı, Eskişehir: **Anadolu Üniversitesi Yayınları**, 1999, s.74.

alanı arayan birikim sahiplerine şirketçe elde edilen karın dağıtım şeklini göstermek amacıyla özellikle sermaye şirketlerince düzenlenmektedir.⁸⁰

Fon Akım Tablosu: Belli bir dönem içinde işletmenin sağladığı mali kaynakları ve bunları kullanım yerlerini göstermek suretiyle, işletmenin söz konusu dönemdeki yatırım ve finansman faaliyetlerini özetler; finansal durumunda meydana gelen değişiklikleri açıklar. Amacı, diğer mali tablolarda görülmeyen fon akımını ortaya koyarak, gerek faaliyet sonucu yaratılan gerek ek finansman şeklinde elde edilen mali olanakların nerelerde kullanıldığını, kaynakların nerelere ayrıldığını açıkça belirtmektir.⁸¹

Nakit Akım Tablosu: İşletmenin belli bir hesap döneminde nakit mevcudunda artış veya azalış nedenlerinin görülmesini sağlayan mali tablolardır.

Proforma Finansal Tablolar ve Nakit Bütçeleri: Proforma Finansal Tablolar tahminlere ve öngörülere dayanılarak oluşturulan finansal tablolar gelecek dönemlerde ihtiyaç duyulan finansman miktarının ve bu ihtiyacı giderecek finansman alternatiflerinin belirlenmesine yardımcı olur. İleriye yönelik planların rakamlara dökülmesi bankacı ve firma yöneticileri için faaliyetlerdeki risk unsurlarını teşhis etmek açısından da son derece yararlıdır.⁸²

Ara Tablolar: Bankalardan kredi talebinde bulunan müşterilerin yayınlanmış finansal tablolarının ardından kredi talebinde bulduklarında; bankalar ara finansal tablo talep edebilirler. Müşteriyi daha iyi izleme imkanı verir.

Finansal analizin temel amacı; gelecekteki karlılık durumunu görebilmek ve ipuçlarına ulaşmaktır. Firmanın finansal riskinin ölçümlenebilmesi için sayısal verilerin incelenmesi gerekir. Bu verilerin bulunduğu kaynaklar;

- Finansal tablolar
- Faaliyet raporları ve diğer yönetim raporları

⁸⁰ Öztin Akgüç, **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**, Arayış Basım ve Yayıncılık, 2011,(9.b) s. 171.

⁸¹ Öztin Akgüç, **Mali Tablolar Analizi**, Arayış Basım ve Yayıncılık , 2011, (14. b) s. 381.

⁸² Seval, **a.g.e.**, s. 134.

- Mukayeseli finansal tablolar, sektörel tablolar ve veriler
- Resmi makamlara verilen hesap durumları

Finansal tablo analizleri kredi kararı sürecinin en can alıcı aşamasını oluşturur. Finansal analiz bir firmanın kredi borcuna ait faiz ve anapara ödeme gücü hakkında rakamlara dayalı kanıtlar sağlar. Analizci firmanın geçmiş dönemlere ve cari döneme ait finansal tablolarını inceleyerek gelecek hakkında bilimsel verilere dayanan akılcı tahminler yapma olanağını elde eder.⁸³

Finansal Analiz amacına, kapsamına ve analistin işletme içi veya işletme dışında bulunmasına göre ayrıma tabidir. Amacına göre; yönetim analizi, yatırım analizi, kredi analizi olarak ayrılır. Kapsamına göre; statik ve dinamik analiz. Analistin durumuna göre ise iç ve dış analiz olarak değerlendirilir.

Çeşitli göstergeler, ölçüler, karşılaştırmalar, işletmenin mali durumunun, karlılığının, verimliliğinin değerlendirilmesinde yardımcı olmaktadır. Genellikle uygulamada, mali tablolar analizinde kullanılan teknikler dört grupta toplanmaktadır.⁸⁴

Karşılaştırmalı Analiz: Farklı tarihlerde düzenlenmiş mali tablolarda yer alan kalemlerde görülen değişikliklerin incelenmesi ve değerlendirilmesidir.

Örneğin; Bilanço kalemlerindeki değişiklikler değerlendirilirken, gelir tablosundaki bilgiler de incelenmelidir. Karşılaştırmalı bilançolarda değişiklik gösteren kalemlerin incelenmesi ve bu nedenlerin araştırılması gerekir.⁸⁵

1. Kasa ve Bankalardaki değişiklik
2. Menkul Değerler Portföyündeki değişiklik
3. Stoklarda Değişiklik
4. Alacaklarda Değişiklik
5. Satış Hacmindeki Değişiklik
6. Stoklar, Alacaklar ve Satışlardaki Artışların Karşılaştırılması

⁸³ Seval, **a.g.e.**, s. 155.

⁸⁴ Akgüç, Mali..., **a.g.e.**, s. 398.

⁸⁵ **a.g.e.**, s. 410- 419.

7. Dönen Varlıklardaki Değişiklik
8. Mali Duran Varlıklarda Değişiklik
9. Maddi Duran Varlıklarda Değişiklik
10. Maddi Duran Varlıklardaki Değişiklik ile Satış Hacmindeki Değişiklik
11. Maddi Olmayan Duran Varlıklarda Artış
12. Kısa Süreli Yabancı Kaynaklarda Değişiklik
13. Uzun Süreli Yabancı Kaynaklarda Değişiklik
14. Öz sermayede Değişiklik

Yüzde Metodu ile Analiz: Finansal tablolarda yer alan her bir kalemin toplam içerisindeki payı yüzde olarak ifade edilir. Her bir kalemin toplam içindeki yüzdesini ortaya koyar ve aynı endüstri kolundaki benzer işletmelerle karşılaştırma yapma olanağı sağlar.

Eğilim (Trend) Yüzdeleri Analizi: İşletme için her yönden normal olan temel bir yıla izleyen yıllarda mali tablolarda yer alan kalemlerdeki görece değişiklikleri gösteren endekstir. Belirli bir tarih veya dönemler arasında mali tablolarda yer alan kalemlerdeki artış ve azalışları ve değişikliklerin temel yıla kıyasla önemlerini açıkça ortaya koyar.

Oran (Rasyo) Analizi: Kredi analizinde oranların kullanılmasının nedeni, kredi talebinde bulunan firmanın mali gücü, likidite durumu, kaynak kullanımında etkinliği, karlılığı, büyüme hızı hakkında sağlıklı yargılara varabilmektir. Mali tablolarda yer alan rakamlardan çok, çeşitli kalemler arasındaki ilişkilerin incelenmesi firmanın likidite durumunu, mali yapısını, karlılığını ve kaynak yaratma gücünü daha iyi ortaya koyabilmektedir. Oran, mali tablolarda yer alan iki kalem arasındaki ilişkinin basit matematik ifadesi olarak tanımlanabilir.⁸⁶

Oranlar aşağıdaki dört temel grupta toplanmak mümkündür.⁸⁷

Karlılık Oranları; Kar rakamı ile satışlar, aktifler ve öz varlık karlılığı hakkında bilgi verir. Bunlar; Brüt Kar Marjı, Faaliyet Karlılığı, Net Kar Marjı, Aktif Karlılığı ve Öz Varlık Karlılığıdır.

⁸⁶ Akgüç, Kredi..., a.g.e., s. 241.

⁸⁷ Seval, a.g.e., s. 185-188.

Likidite Oranları: Firmanın kısa vadeli yükümlülüklerini yerine getirme gücünü ölçmek ve işletme sermayesinin yeterli olup olmadığını saptayabilmek için kullanılır. Bunlar; Cari Oran ve Asit-Test Orandır.

Faaliyet Oranları: İşletmenin iş hacmini spesifik kalemlere yapılan yatırımlarla karşılaştırır ve bu varlıkların etkinlik derecelerini ölçer. Bunlar; Alacak Devir Hızı, Alacak Tahsilat Süresi, Stok Devir Hızı, Ticari Borç Devir Hızı, Ticari Borç Ödeme Süresi, Öz Sermaye Devir Hızı.

Kaldıraç Oranları: Firmanın kaynak yapısını, toplam kaynaklar içindeki borcun ve özvarlığın payını ölçmeyi sağlar. Mali Yapı, Faiz Ödeme Gücü, Borç Servis Oranı.

3.3.2. Finansal Olmayan Verilerin Analizi

Finansal olmayan veriler; firma ve yöneticileri hakkındaki bilgileri içerir. İlk olarak aşağıda belirtilen bilgiler toplanır.⁸⁸

- Firmanın hukuki yapısı ve iş kolundaki deneyimi,
- Firmanın ürünlerinin içeriği,
- Sektör içindeki yeri,
- Firmanın sahipleri ve yöneticilerinin bilgileri,
- Firmanın karlılığı nasıldır?
- Sermayesi yeterli seviyede midir?
- Kredinin ne amaçla ve nerede kullanılacağı,
- Firmanın kredi talebindeki amacının banka politikalarına uygunluğu,
- Firmanın geri ödeme yapabileceği belirli bir kaynak var mıdır?
- Birincil geri ödeme kaynağı yetersiz olursa ikincil ödeme kaynağı var mıdır?
- Kefil olabilecek kişiler var mıdır?
- Kredi miktarı nasıl belirlenmiştir?
- Firma kredi ihtiyacını doğru belirlemiş mi?

⁸⁸ George E. Ruth, **Commercial Lending, American Bankers Association**, 1987 s. 102.

- Kredinin vadesi nasıl belirlenmiştir?
- Vade müşterinin geri ödeme gücüne mi finansal planlamaya mı bağlı olarak belirlenmiştir?
- Teminatı ne derece güvenilirdir?
- Satılabilir ve kontrol edilebilir özelliği var mıdır?
- Değerinde değişim olur mu?
- Sigortalı mıdır?
- Bozulabilir niteliğe sahip midir?
- Firmanın çalıştığı banka var mıdır?
- Bu talep başka bankaya yapılmış mıdır?
- Firma neden bu bankaya gelmiştir?

Firmanın geri ödeme kapasitesini ölçmek için toplanan bilgiler ile ilk olarak firmanın dürüstlüğü ve borcunu geri ödeme konusundaki isteği değerlendirilir. Bu konuda yapılacak değerlendirmeler kolay değildir. Bankalar borçlu ile ticari ilişkide bulunanlara, diğer borç verenlere ve rakiplerin firma hakkında görüşlerine önem verirler. Firma hakkında; diğer bankalardan, rakiplerden, mal satanlardan, müşterilerinden, ticaret sicil kayıtlarından, meslek kuruluşlarından, tapu kayıtlarından, noterlerden ve vergi dairelerinden bilgi alınır.

Firmanın içinde bulunduğu sektör kredi kararının verilmesinde büyük öneme sahiptir. Sektörün özellikleri sektördeki risk unsurlarını etkilemektedir. Rekabetin çok yoğun ve kar marjlarının düşük olduğu sektörlerde risk yüksektir.

4. KOBİ KREDİ NOTU UYGULAMA ÇALIŞMASI

İşletmenin kredi derecelendirmesinde kantitatif ve kalitatif bilgilerin analizi, derecelendirme şirketleri tarafından kullanılan sistem üzerinden yapılmıştır. Kredi değerlilik ölçümü sonrasında işletmenin kredi geri ödeme kapasitesi değerlendirilmiştir.

Tablo 8. Ortaklardan Bağımsızlık Notları

Kategori	Tanım
A	Çok güçlü bir kuruluşu belirtir. Olağanüstü karlılık, bilanço bütünlüğü ve imtiyazları, yönetimi, faaliyet ortamı ve beklentileri ifade eder. Dış destek olmadan yükümlülüklerini en rahat şekilde yerine getireceği beklenir.
AB	A ve B notlarının arasında kaldığını gösterir.
B	Güçlü bir kuruluşu belirtir. Güçlü karlılık, bilanço bütünlüğü/imtiyazları, yönetimi, faaliyet ortamı ve beklentileri ifade eder. Kuruluşla ilgili herhangi büyük bir endişe yoktur. Dış destek olmadan yükümlülüklerini rahat şekilde yerine getireceği beklenir.
BC	B ve C notlarının arasında kaldığını gösterir.
C	Orta düzeyde yeterli bir kuruluş olduğunu belirtir. Yeterli düzeyde karlılık, bilanço bütünlüğü/imtiyazları, yönetimi, faaliyet ortamı ve beklentileri ifade eder. Dış destek olmadan yükümlülüklerini yerine getireceği beklenir.
CD	C ve D notlarının arasında kaldığını gösterir.
D	İçten veya dıştan kaynaklanan bazı zayıflıkları olan bir kuruluşu belirtir. Karlılık, bilanço bütünlüğü ve imtiyazları, yönetimi, faaliyet ortamı ve beklentileri hakkında endişeler vardır. Dış destek olmadan yükümlülüklerini yerine getirmesinde belirsizlikler söz konusudur.
E	Harici desteğe ihtiyacı olan ve ciddi sorunları olan bir kuruluşu belirtir. Dış destek olmadan yükümlülüklerini yerine getiremeyeceği varsayılır.

Tablo 9. Desteklenme Notları

Kategori	Tanım
1	Dış destek ihtimali yüksektir. Desteğin sahibi en yüksek kredi notuna sahiptir ve destekleme eğilimi çok yüksektir. Toplumsal ve kamusal destek en üst düzeydedir.
2	Dış destek ihtimali makul seviyededir. Desteğin sahibi yüksek kredi notuna sahiptir ve destekleme eğilimi yüksektir. Toplumsal ve kamusal destek yüksektir.
3	Dış destek ihtimali yeterli seviyededir. Bazı belirsizliklere rağmen, desteğin sahibinin destekleme eğilimi, mali durumu ve kabiliyeti ile toplumsal ve kamusal desteğin yeterli düzeylerde olduğu varsayılır.
4	Dış destek ihtimali kısıtlı seviyededir. Desteğin sahibinin destekleme eğilimi ve kabiliyeti konusunda belirsizlikler vardır. Toplumsal ve kamusal destek konusunda belirsizlikler söz konusudur.
5	Dış destek ihtimali var ama belirsizdir. Desteğin sahibinin destekleme eğilimi ve kabiliyetinin olmadığını veya zayıf olduğunu belirtir. Toplumsal ve kamusal destek en düşük düzeydedir.

Tablo 10. Uzun ve Kısa Dönem Notları

Kategori	Tanım
Yatırım Yapılabilir Seviye	Uzun dönem notları, kuruluşun bir yılı aşan süre zarfındaki, kısa dönem notları ise bir yıla kadar olan süre içindeki geri ödeme kapasitesini belirtir. Geri ödeme kapasitesi; ‘en yüksek’, ‘çok yüksek’, ‘yüksek’ ve ‘yeterli seviye’ kategorilerinde sınıflandırılır.
Spekülatif Seviye	Uzun dönem notları, kuruluşun bir yılı aşan süre zarfındaki, kısa dönem notları ise bir yıla kadar olan süre içindeki geri ödeme kapasitesini belirtir. Geri ödeme kapasitesi; ‘ekonomik koşullara bağlı’, ‘düşük seviye’ ve ‘temerrüt ihtimali’ kategorilerinde sınıflandırılır.
Temerrüt Seviyesi	Uzun dönem notları, kuruluşun bir yılı aşan süre zarfındaki, kısa dönem notları ise bir yıla kadar olan süre içindeki geri ödeme kapasitesini belirtir. Geri ödeme kapasitesi; ‘yüksek temerrüt riski’, ‘çok yüksek temerrüt riski’ ve ‘temerrüt hali’ kategorilerinde sınıflandırılır.

Tablo 11. Derecelendirme Notları

	Uzun Vadeli	Kısa Vadeli	Geri Ödeme Kapasitesi	Destekleme Notları	Ortaklardan Bağımsızlık Notları	Risk Rating Notu	
Yatırım Yapılabilir Seviye	AAA	A-1+	En Yüksek	1	A	90-100	
	AA+		Çok Yüksek			87-90	
	AA					84-87	
	AA-					80-84	
	A+	A-1	Yüksek	2	AB	77-80	
	A					74-77	
	A-					70-74	
	BBB+	A-2	Alt Orta Sınıf	2	B	69-70	
	BBB	A-3				68-69	
	BBB-					67-68	
Spekülatif Seviye	BB+	B	Ekonomik Koşullara Bağlı	3	BC	65-67	
	BB					C	63-65
	BB-						60-63
	B+	Düşük Seviye	4	CD	58-60		
	B				57-58		
	B-				55-57		
CCC	C	Temerrüt İhtimali	5	D	50-55		
CC		Yüksek Temerrüt Riski			45-50		
C		Çok Yüksek Temerrüt Riski ve Kurtarılması Beklenen, İflasa Yakın			40-45		
Temerrüt Seviyesi	DDD	D	Temerrüt Hali, İflas	5	E	36-40	
	DD					35-36	
	D					0-35	

4.1. XYZ İşletmesi Kredi Derecelendirmesi

Uygulama iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Ticaret sektörünün; Gıda, Tarım ve Hayvancılık alanında faaliyet gösteren işletmenin 2010- 2011- 2012 yılı mali verileri ile kredi derecelendirilmesi yapılmıştır.

İkinci bölümde ise işletmenin kantitatif verileri sabit kalmak üzere, kalitatif verilerinde yapılan düzenlemeler ile firma yeniden derecelendirilmiştir ve iki notun değerlendirilmesi yapılmıştır.

4.1.1. Kantitatif Verilerin Derecelendirilmesi

Kantitatif verilerin derecelendirmedeki etki oranı % 70 'dir.

Tablo 12. İşletmenin 2010- 2011- 2012 Özet Finansal Verileri

	31.12.2010	31.12.2011	31.12.2012
Toplam Aktifler (000 TL)	6.817	29.991	61.548
Toplam Öz kaynak (000 TL)	4.758	22.476	35.902
Brüt Satışlar (000 TL)	1.835	5.297	3.652
Net Kar (000 TL)	67	903	-2.593
Net Kar Marjı	3,6%	17,0%	-71,0%
Ortalama Aktif Karlılığı	0,0%	4,9%	-5,7%
Ortalama Öz kaynak Karlılığı	0,0%	8,3%	-7,9%
Öz kaynak/Toplam Aktifler	69,8%	74,9%	58,3%
Net Çalışma Sermayesi /T. Aktifler	22,8%	17,1%	0,1%
Kaldıraç Oranı	30,2%	25,1%	41,7%
VARLIKLARDA BÜYÜME	0,0%	339,9%	105,2%

Tablo 13. İşletmenin Mali Kriterleri

	FİRMA PUANI	HEDEF PUAN
Mali Kriterler	41,1%	70,0%
Aktif Kalitesi	7,0%	9,8%
Sermaye Yeterliliği	6,3%	9,8%
Verimlilik	7,9%	9,8%
Borçluluk	7,2%	9,8%
Likidite	3,8%	9,8%
Karlılık	9,0%	21,0%

Değerlendirilen firmanın mali kriterleri yani kantitatif verileri %41.10 seviyesinde hesaplanmıştır. En düşük oran olarak; Likidite oranı %9.8 üzerinden %3,8 puana sahiptir.

4.1.2. Kalitatif Verilerin Derecelendirilmesi

Kalitatif faktörler; kredi değerliliklerinin ölçülebilir ve derecelenebilir olmasında büyük etkiye sahiptir.

Kalitatif verilerin çalışmamızdaki derecelendirme payı %30 dur. Bu faktörlerin içerisindeki temel başlıklar; Faaliyet Değerlendirmesi, Kurumsal Yönetim, Ülke Çalışma Ortamı ve Sektör, Mali Sicil Kayıtlarıdır.

Pazar Payı ve Sürdürülebilirlik: Pazar payı ve sürdürülebilirlik firmanın üretim ve pazarlama alanına yöneliktir. Burada şirketin yerel pazar payı ürün ve hizmet hakimiyeti, şirket etkinliğini sağlayan avantajlar veya bu etkinliği bozabilen dezavantajlar değerlendirilir. Ayrıca şirketin ürün çeşitliliği, ürünlere olan talep, şirketin fiyat politikası, hizmet bina ve ekipmanların durumu, firmanın müşteri kalitesi ve profili gibi unsurlar göz önüne alınır.

Gelir İstikrarı ve Çeşitlendirme: Şirket gelirlerinin seviyesi ve bu seviyedeki istikrarı değerlendirilir. Ürün ve hizmet çeşitliliğinin ülke coğrafyasındaki durumuna bakılır.

Firma Değeri: Şirketin ulusal veya uluslararası pazardaki etkinliği ve büyüklüğü, sektördeki faaliyet süresi, risk planlama stratejileri, Şirket binasının, araçlarının, ekipmanlarının sigorta durumu, risk planlama düzeyi, ürün hizmet ve kalite düzeyinin yeterliliği konularını içermektedir.

Risk Seviyesi ve Kontrol: Şirketin piyasadaki risk yönetimi etkinliği ve ortaklar arasındaki risk dağılımı ve iç kontrol verimliliğidir. Operasyonel yönetim, gelir-gider yönetimi, likidite yönetimi ve Şirket politikasının satışlar ile uyumu konusundaki detaylarını içermektedir.

İŞ Planları: Şirketin iş planlarının gerçekteşme olasılıklarına bakılır ve bütçenin Şirket vizyonu ile uyumu incelenir.

Hissedarlar: Hissedarların sektördeki tecrübesi, gerektiğinde Şirket ihtiyaçlarını karşılayabilecek gücü, pay devri durumunda engelleyici unsurların varlığı gibi konulara bakılır.

Şeffaflık: Şirketin ortaklık yapısının Şeffaflığı, üst düzey yöneticilerin özgeçmişleri, mali tabloların düzenliliği ve zamanında açıklanma durumu, grup Şirketleri varsa onlarla olan ticari ve mali ilişkileri, yöneticilerin Őirketle olan ticari ve mali ilişkilerinin açıklığı ve kapsamlı bir bilgilendirme politikasının varlığına bakılır.

Paydaşlar: Menfaat sahiplerinin yönetime katılmasını sağlayan sistemlerin varlığı, etkin insan kaynakları politikası, müşterilere satış sonrası hizmetler, sosyal sorumluluk politikası, etik kuralların kamuya açıklığı, tedarikçi ve arz departmanlarının varlığı konuları incelenir.

Yönetim Kurulu: Organizasyon yapılarının açıklığı, yöneticilerin görev, yetki ve sorumluluklarının belirlilik düzeyi, önemli yöneticilerin yedekleri, yönetici gelişim programları, yönetim kurulu politikaları, yönetimin beklenmedik durumlar için kriz planlarının varlığı durumları kontrol edilir.

Stratejik Yönetim: Stratejik yönetim departmanı, vizyon ve misyonların uygulanma düzeyi, ana stratejilerin varlığını kapsar.

Sektörel Değerlendirme: Sektördeki kayıt dışı, hükümetin sektöre olan destek durumu, Sektörde şirketin faaliyetini etkileyecek değişim ve risklerin varlığı, sektördeki rekabet durumu, sektöre giriş-çıkışların boyutunu kapsar. Firmanın içinde bulunduğu sektör hakkında; sanayi odaları, ticaret odaları, bankalar, sektördeki diğer firmaların yıllık faaliyet raporlarından yararlanır.

Ülke Çalışma Ortamı: Ülkenin iklimi ve çalışma ortamının müsaitliği, operasyonel işlemlerdeki güven düzeyi, çevreye pozitif etkilerinin kontrolünü içerir.

Mali Sicil Kayıtları: Şirketin ödenmemiş vergi ve SSK gibi borçlarının varlığı, MB kayıtlarındaki aktif limitleri, şirketin ödenmemiş çek ve senedinin varlığı, finans kurumlarına yapılan ödemelerindeki ana gelir kaynağı, factoring firmaları ile ilişkisi, uzun vadeli finans işlemleri, kaç banka ile çalıştığı, şirket yöneticilerinin pazar vizyonu, şirketin illegal faaliyetlerinin olup olmadığı, hissedarların, iş ortaklarının ve yöneticilerinin olumsuz kayıtlarının varlığı gibi konularda incelemeler yapılır. Firmanın protestoları ve karşılıksız çekleri hakkında TCMB kaynaklarından bilgi alınır.

Tablo 14. İşletmenin Kalitatif Değerleri

	ALINAN PUAN	HEDEF PUAN
Faaliyet Değerlendirmesi	8,7%	12,0%
Pazar payı ve sürdürülebilirlik	2,3%	3,0%
Gelir istikrarı ve çeşitlendirme	2,6%	3,6%
Firma Değeri	2,4%	3,0%
Risk Seviyesi ve Kontrol	0,7%	1,2%
İş Planları	0,7%	1,2%
Kurumsal Yönetim	5,9%	7,5%
Hissedarlar	2,1%	2,6%
Şeffaflık	1,1%	1,5%
Paydaşlar	0,6%	0,8%
Yönetim Kurulu	1,1%	1,5%
Stratejik Yönetim	1,0%	1,1%
Ülke Çalışma Ortamı ve Sektör	3,0%	6,0%
Sektörel Değerlendirme	0,6%	2,4%
Ülke Çalışma Ortamı	2,4%	3,6%
Mali Sicil Kaydı	3,8%	4,5%
Mali Sicil Kaydı	3,8%	4,5%

Faaliyet Değerlendirmesi %12 etkiye sahipken bu firmada %8,7 olarak hesaplanmıştır. Kurumsal Yönetim; %7,5 etki içerisinde %5,9 olarak; Çalışma Ortamı ve Sektör %6 üzerinden %3, Mali ve Sicil Kayıtları %4,5 üzerinden %3,8 olarak hesaplanmıştır.

Firmanın kalitatif verilerininin %30 içerisindeki payı %21,40 olarak hesaplanmıştır.

Yapılan derecelendirme neticesinde elde edilen kantitatif puan ile kalitatif puan toplanarak firmanın kredi derecelendirme yapılmıştır.

Tablo 15. Derecelendirme Puan Hesaplaması

	PUAN
Kantitatif Kriterler Derecelendirme Puanı	% 41,10
Kalitatif Kriterler Derecelendirme Puanı	% 21,40
TOPLAM DERECELENDİRME PUANI	%62,5

Tablo 12 de yer alan bilgilere göre, firmanın kredi derecelendirme notu 62,5 olarak hesaplanmıştır. Firma bu oran ile BB- risk grubuna girmektedir. Bu derecelendirme neticesinde firmanın geri ödeme kapasitesinin; ekonomik koşullardan kaynaklı meydana gelecek durumlardan etkileneceğini ifade etmektedir. Her ne kadar mevcut finansal yükümlülüklerini karşılama kapasitesi mevcut koşullarda bir sorun içermese de gelecek dönemlerde devamlılığının olmadığı sonucunu vermektedir.

4.2. XYZ İşletmesi Kalitatif Veri Değişikliği Sonucunda Alternatif Derecelendirme

Firmanın kantitatif verileri sabit kalmak üzere; kalitatif bilgileri üzerinde yapılan düzenlemeler ile aynı firmanın kredi notu yeniden oluşturulmuştur. Oluşturulan kredi notu değerlendirilmiştir.

Tablo 16. İşletmenin Kalitatif Değerleri (İkinci Bölüm)

	ALINAN PUAN	HEDEF PUAN
Faaliyet Değerlendirmesi	11,3%	12,0%
Pazar Payı ve Sürdürülebilirlik	2,7%	3,0%
Gelir İstikrarı ve Çeşitlendirme	3,6%	3,6%
Firma Değeri	2,8%	3,0%
Risk Seviyesi ve Kontrol	1,0%	1,2%
İş Planları	1,2%	1,2%
Kurumsal Yönetim	6,7%	7,5%
Hissedarlar	2,2%	2,6%
Şeffaflık	1,3%	1,5%
Paydaşlar	0,7%	0,8%
Yönetim Kurulu	1,4%	1,5%
Stratejik Yönetim	1,1%	1,1%
Ülke Çalışma Ortamı Ve Sektör	3,8%	6,0%
Sektörel Değerlendirme	1,1%	2,4%
Ülke Çalışma Ortamı	2,7%	3,6%
Mali Sicil Kaydı	4,2%	4,5%
Mali Sicil Kaydı	4,2%	4,5%

Faaliyet değerlendirme konusunda maksimum seviye %12 iken işletme %11,3 seviyesinde bir puan almıştır. Burada işletmenin 0.7 lik puan kaybının detayına baktığımızda; 0,3 ü Pazar payı ve Sürdürülebilirlik, 0.2 firma değerinden, 0.2 iş planlarından kaybetmiştir.

Yapılacak düzenlemeler ile işletmenin toplam kantitatif değerleri %26 olarak tespit edilmiştir. Bu düzenlemeler, işletmelerin yüksek maliyetlere katlanmadan ve yapısında ciddi değişikliğe gitmeden tamamlanabilecek başlıklardan oluşmaktadır.

Tablo 17. Derecelendirme Puan Hesaplaması (İkinci Bölüm)

	PUAN
Kantitatif Kriterler Derecelendirme Puanı	% 41,10
Kalitatif Kriterler Derecelendirme Puanı	% 26
TOPLAM DERECELENDİRME PUANI	% 67,10

Yapılan düzenlemeler neticesinde işletmenin kredi notu 67,10 olarak hesaplanmıştır. Bu oran ile işletme BBB- grubuna girmektedir. Dolayısıyla işletmenin geri ödeme kapasitesi alt orta sınıf başlığı altına yükselmiştir. Esasen işletme mevcut finansal yükümlülüklerini karşılamada yeterli kapasiteye sahiptir.

Faaliyet değerlendirmesi ana başlığı altında; Şirketin fiyat politikalarının verimlilik seviyesinin yüksek olması ve buna bağlı olarak verimlilik için avantaj yaratması, ürünlerin talep eğrisinin olumlu seyri, işletmenin ülke coğrafyası içerisindeki müşteri çeşitliliği bakımından dengeli dağılımı, şirketin ekipman, bina ve taşıtlarının sigortalı olması, şirketin risk planlama servisinin bulunması, operasyonel yönetim etkinliği, iç kontrol, piyasa riski yönetim etkinliği, kısa vadeli döviz pozisyonu ve likidite yönetimindeki olumlu değişikliklerin sağlanması iş planlarının bütçe ve vizyonla uygunluğu ve planların gerçekleşme olasılıklarına yönelik değişiklikler; işletmenin faaliyet değerlendirmesi alanındaki ilk analizde aldığı puanı 8,7 den 11,3 seviyesine ulaşmıştır ve 2,6 puanlık artış olmuştur.

Kurumsal Yönetim ana başlığı altında; Hissedarların; gerekirse şirket ihtiyaçlarını karşılayabilecek güce sahip olmaları, şirketin kapsamlı bir bilgilendirme politikası oluşturması ve ortaklık yapısının şeffaflığı ve etkili insan kaynakları politikası ve sosyal sorumluluk politikası olması, yöneticilerin yeterliliği, beklenmedik durumlar için kriz planlarının olması ve yönetim kurul komitelerinin varlığı ve ana stratejilerinin bulunması kurumsal yönetim başlığı altındaki ilk aşamada alınan 5,9 puanını 6,7' ye yükselterek 0.8 puan artışı sağlamıştır.

Sektörde Şirketin faaliyetlerini etkileyecek olumsuzlukların yaŐanması durumuna y6nelik 6nlemlerin geliştirilmesi, operasyonel işlemlerdeki g6venlik d6zeyinin olumlu seviyede olması 6alıŐma ortamı ve sekt6r puanını 3,0 dan 3,8 seviyesine y6kselterek 0.8 artış sağlamıştır.

Ayrıca işletmenin factoring firmalarından finans sağlama durumundaki azalma mali sicil kaydı alanındaki puanı 3,8 den 4,2 seviyesine y6kselterek 0,4 artış sağlamıştır.

SONUÇ

KOBİ'lerin kredi değerliliklerinin ölçümünde risk seviyelerinin düşük çıkması kullanacakları kredinin maliyeti ve kredi limitleri açısından büyük öneme sahiptir. Daha az maliyet ile finansman ihtiyacını sağlayabilmesi ve kriz anlarında faaliyetlerinin ve nakit akışının olumsuz etkilenmemesi için bazı değişim ve yenilikleri yapmaları gerekmektedir.

KOBİ'lerin kendi yapılarından kaynaklı sorunların giderilmesi konusunda yetersiz bilgi sahibi olmaları kredi ve finansman taleplerinde sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır. KOBİ'lere finansman sağlayan kuruluşlar veya kredi veren kurumlar yaptıkları ölçümlerle işletmenin risk seviyesini belirlemektedirler. Bu ölçümlemede mali veriler dışında, mali olmayan kalitatif verilerinin etkisi işletmenin geleceğini yansıtması açısından büyük öneme sahiptir. Bu çalışmada kalitatif faktörlerin işletmenin kredi derecelendirmesi üzerindeki etki oranını ölçümlemek amacıyla iki bölümden oluşan bir uygulama çalışması yapılmıştır.

Bu çalışmanın ilk bölümünde, ticaret sektöründe faaliyet gösteren Gıda, Tarım ve Hayvancılık alt sektöründeki bir işletmenin, bir kredi derecelendirme kuruluşu tarafından yapılan kredi raporu incelenmiştir. Bu derecelendirmede mali veriler %70, mali olmayan veriler ise %30 etki oranına sahiptir. Söz konusu işletme yapılan derecelendirme neticesinde %62,5 puan ile BB- grubunda yer almıştır. BB- işletmenin ekonomik koşullardan etkileneceğini ve kredi değerliliği bakımından riskin bulunduğunu ifade etmektedir. Dolayısıyla kredi veren kuruluşlar bu puana istinaden, işletmeye verecekleri kredi miktarını daha sınırlı, üstlenilen risk nedeniyle faiz oranını daha yüksek tutacaklardır.

İkinci bölümde ise işletmenin kantitatif verilerini değiştirmeden sadece kalitatif verilerinde gerçeğe uygun düzenlemeler yapılmıştır. Bu düzenlemeler işletmede, yüksek maliyetlere katlanmadan ve ciddi yapısal değişiklik gerektirmeden sağlanabilmektedir. Yeni ve revize edilmiş bilgilerin sisteme girilmesi ile işletmenin puanı %67,10 BBB- seviyesine yükselmiştir. Bu puan, işletmenin ekonomik koşullardan direkt etkilenmeyecek alt orta sınıf grubuna girmesini sağlamıştır. Kredi

notunun ilk bölümdeki BB- den, BBB- durumuna yükselmesi işletmenin kredi risk seviyesini düşürmüştür. Dolayısıyla işletmenin kredi risk seviyesi yüksek olmadığı için kullanacağı kredinin faiz oranının düşük olması, daha düşük maliyet ile finansman ihtiyacını karşılamasını sağlayacaktır. Ayrıca kredi veren kuruluş kredi limiti konusunda daha esnek olacaktır.

Sonuç olarak; KOBİ'ler; pazardaki faaliyetlerini iyileştirerek, kurumsal yönetim alanında kendilerini daha da geliştirip ilgili iş kolunda uzmanlaşarak, sektördeki değişim ve gelişimlere uyum sağlayarak, işletmenin mali istihbaratını olumsuz etkileyebilecek işlemleri minimum seviyeye indirerek, ödemelerini ve nakit akışını doğru yöneterek finansman ihtiyaçlarını daha az maliyet ve daha yüksek limitlerle karşılayabileceklerdir. Bu değişim KOBİ'lerin finansman yapısını güçlendirecek, dış destek talebinin karşılanma seviyesini yüksek tutacak ve kriz anlarında ayakta kalmalarını, kriz sürecini daha hafif atlattıklarını sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

AKGÜÇ, Öztin. **Kredi Taleplerinin Değerlendirilmesi**. İstanbul: Arayış Basım ve Yayıncılık. 2011.

AKGÜÇ, Öztin. **Mali Tablolar Analizi**. İstanbul: Arayış Basım Yayıncılık. 2011.

AKGÜÇ, Öztin. **Ticaret Bankalarının Yönetimi**, İstanbul: Arayış Basım Yayıncılık. 2011.

AKPINAR, Selma. **Girişimciliğin Temel Bilgileri**. Kocaeli: Umuttepe Yayınları. 2009.

ATABEY, Naim Ata, Raif PARLAKKAYA ve Ali ALAGÖZ. **Genel Muhasebe Dönem Sonu İşlemleri**. Konya: Atlas Kitabevi. 2006.

BOLAK, Mehmet. **Risk ve Yönetimi**. İstanbul: Birsen Yayınevi. 2004.

CEMALCILAR Özgül ve Saime ÖNCE. **Muhasebenin Kuramsal Yapısı**. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları. 1999.

ÇABUKEL Rıdvan, **Bankaların Kurumsal Kredileri Açısından Kredi Riski Yönetimi ve Basel II Uygulaması**. Türkiye Bankalar Birliği Yayını. Mart 2007.

ÇELİK Adnan, AKGEMCİ Tahir. **Girişimcilik Kültürü ve KOBİ'ler**. Ankara: Gazi Kitabevi. Ekim 2010.

DEMİR Yusuf, Ozan ÖZDEMİR ve İsmail EREN. **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Finansal Yönetim Uygulamaları**. Ankara: Asil Yayın. 2008.

DİNÇER, Ömer. **Stratejik Yönetim ve İşletme Politikası**. Timaş Yayınları. 1994.

GÜNEY, Alptekin. **Banka İşlemleri**. İstanbul: Beta Basım Yayım. Ağustos 2013.

GÜRSOY, Cudi Tuncer. **Finansal Yönetim İlkeleri**. İstanbul: Beta Basım Yayım. Eylül 2012.

PARASIZ, İlker. **Türkiye’de ve Dünya’da Bankacılık**. Bursa: Ezgi Kitabevi. Şubat 2011.

PARASIZ, İlker. **Para Banka ve Finansal Piyasalar (Teori ve Politikalar)**. Bursa: Ezgi Kitabevi. 1997.

SEVAL, Belkıs. **Kredilendirme Süreci ve Kredi Yönetimi**. İstanbul: Muhasebe Enstitüsü Yayın No:59 Muhasebe Enstitüsü Eğitim ve Araştırma Vakfı Yayın No:11. 1990.

ŞAKAR, Birgül. **Banka Kredileri ve Yönetimi**. İstanbul: Beta Basım Yayım. Ekim 2006.

ŞAKAR, Hakan. **Bankalarda Kredilendirme Teknikleri**. İstanbul: Akdeniz Yayıncılık. Temmuz 2002.

ŞAKAR, Hakan. **Genel Bankacılık Bilgileri**. İstanbul: Strata Yayıncılık. 2000.

ULUDAĞ, İlhan ve Erişah Arıcan. **Finansal Hizmetler Ekonomisi (Piyasalar, Kurumlar, Araçlar)** İstanbul: Beta Basım Yayım. 1999.

Makaleler ve Diğer Yayınlar

ABA Emel, Basel II Uzlaşısı ile Birlikte Bankalarda Risk Derecelendirme Sistemi ve Uzlaşma Sürecinde Türk Bankacılık Sektörü, (Yüksek Lisans Tezi) Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı, Şanlıurfa 2012.

ARAS Güler, KOBİ’lerin Sermaye Finansmanı Yoluyla Fon Sağlama Olanakları: Tezgahüstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansman Modeli, **1.Orta Anadolu Kongresi: KOBİ’lerin Finansman ve Pazarla Sorunları**, 18-21 Ekim 2001, Nevşehir.

ATO (Ankara Ticaret Odası), **Basel II “ KOBİ’lerin Kredi Riski ve Derecelendirilmesi”** 15.01.2007

AYANOĞLU, Yıldız ve Burak ERTÜRK, Modern Kredi riski Yönetiminde Derecelendirmenin Yeri ve İMKB’ye Kayıtlı Şirketler Üzerinde Bir Uygulama, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, 9/2, 2007.

Bankacılar Dergisi; **Kredi Riski Modelleri**, TBB Çalışma Grubu, Sayı:57, 2006.

BDDK, **Türk Bankacılık Sektörü Genel Görünümü**-Aralık 2013, Şubat 2014, Sayı: 2014/1.

BDDK, Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik1 (01 Kasım 2006 tarih ve 26333 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.)Madde3, <http://www.bddk.org.tr/2011>

BEKAR Engin, Bankacılıkta Risk Yönetimi: Türkiye Örneği (Yüksek Lisans Tezi) Yıldız Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı İktisat Yüksek Lisans Programı. İstanbul 2012.

BELLEK, Münir, ”KOBİ’lerde Devlet Desteği”, **Mükellefin Dergisi**, Ankara.: Lebib Yalkım Yayınları. Sayı:52. 1997.

BOŞGELMEZ, Alpaslan. Küreselleşme Sürecinde KOBİ’lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri Yapısal Analizleri ve Isparta Örneği. (Yüksek Lisans Tezi) Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı. Isparta 2003.

BULUTÇU Özgür. **Yeni Basel II Kriterlerine Uygun Şirket Derecelendirmesi**. İstanbul: Forum Meiad Yayıncılık. 2007.

CANDAN, Hasan ve Alper ÖZÜN. **Bankalarda Risk Yönetimi ve Basel II**, İstanbul: T.C. İş Bankası Kültür Yayınları, 1. b, 2006.

ÇALIŞKAN Ömer Veysel, Kredi Derecelendirme Kuruluşları ve Risk Değerlendirme Kriterleri, **Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:4, Sayı:1, 2002.

ÇELİKKOL Hakan, Mediha ÇELİKKOL ve Yasemin Deniz KOÇ, Ticaret Bankacılığında Yeni Bir Boyut: KOBİ Bankacılığı ve Türkiye Değerlendirmesi, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 21, Ağustos 2008.

ÇONKAR Kemalettin ve N. Serap YOLAŞ VURUR, “Türkiye’de KOBİLER Derecelendirilme Notu Almalı mı?”, Basel II’ye Geçiş Öncesi KOBİ’lerde Genel Durum Değerlendirmesi: **Sorun ve Çözüm Önerileri Bildiriler Kitabı**, **İzmir Ekonomi Üniversitesi**, 2-4 Mayıs 2008.

ÇÜMEN Aslı, Basel II Sürecinde Kredi Derecelendirme ve Bir Tekstil İşletmesinde Uygulanması, Celal Bayar Üniversitesi, İ.İ.B.F. İşletme Bölümü, **Yönetim ve Ekonomi Dergisi**, Cilt:18, Sayı:2, 2011.

DİNEK İbrahim, Kredi Risk Derecelendirmesi ve İmalat Sanayi Alt Sektöründe Uygulanması (Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, İstanbul 2013.

Dokuzuncu Kalkınma Planı, **KOBİ Özel İhtisas Komisyonu Raporu**, 2007- 2013.

DOĞAN Seyhun, **Avrupa Birliği’nin Girişimcilik Politikası- KOBİ Yaklaşımı ve Türkiye**, İstanbul Ticaret Odası Yayını, İstanbul, 2010.

DURAN Mustafa, **Teşvik Politikaları ve Doğrudan Sermaye Yatırımları, Hazine Müsteşarlığı Araştırma ve İnceleme Dizisi**, No:33, Ankara, 2003.

E.RUTH George, Commercial Lending, **American Bankers Association**, 1987.

GEBEŞ Fikret ve Ünal BATTAL, Türkiye’ de Havacılık Kümelenmeleri ve Finansman Sorunları, **Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, Cilt:7, Sayı:1, 2014.

GENÇYILMAZ Güneş, 4. KOBİ’ler ve Verimlilik Kongresi, **İstanbul Kültür Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Kongre Kitabı**, İstanbul, 7-8 Aralık 2007.

GÖÇMEN Aysel, Türkiye’de KOBİ’lerin Maliyet Muhasebesi Uygulamalarına Yönelik Bir Araştırma, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 2007.

KARAÇAY Hatice, **KOBİ Kitabı** /Dünya Online Haber Sayfası.

KARABULUT Tuğba, İstanbul’da İmalat Sanayi Sektöründe Faaliyet Gösteren KOBİ’lerin Toplam Dengeli Başarı Göstergesi’nin Boyutları Yönünde Değerlendirilmesi, **İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 21, Bahar 2012/1.

KARAGÖL Erdal Tanas ve Ülkü İstiklal MIHÇIOKUR, Kredi Derecelendirme Kuruluşları: Alternatif Arayışlar, **STK (Siyaset ve Toplum Araştırmaları Vakfı) Rapor**, No:7 Eylül 2012.

KARAMUSTAFA Cemal, Türk Bankacılık Sektöründe Sorunlu Kredilerin Analizi ve Uygulamaya Yönelik Politika Önerileri, (Yüksek Lisans Tezi) Galatasaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, Mart 2013

KOCAMAN Faris ve Hikmet AYTEK, **KOBİ’lerde Finansman Maliyeti ve Basel II**, Anadolu Bil Meslek Yüksek Okulu.

KUTLU Hüseyin Ali, KOBİ’lerin Finansal Sorunları ve Çözüm Önerileri, **4. KOBİ’ler ve Verimlilik Kongresi, İstanbul Kültür Üniversitesi**, 7-8 Aralık 2007.

OCAK Hande Güvendi, Türkiye’de Kredilendirme Politikaları, Basel Uygulamalarının Türk Bankacılık Sektörü ve KOBİ’ler Üzerindeki Etkileri, (2006’ dan günümüze Basel Yol Haritası Sürecindeki Etkiler) (Doktora Tezi) İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı, İstanbul 2013.

OKTAV Mete ve Diğerleri, **Orta ve Küçük İşletmelerde İhracata yönelik Pazarlama Sorunları ve Çözüm Önerileri**, Ankara: TOBB Yayınları, 1991.

OKTAY Ertan ve Alptekin GÜNEY, **Türkiye’de KOBİ’lerin Finansman Sorunu ve Çözüm Önerileri**, “21.Yüzyılda KOBİ’ler: Sorunlar, Fırsatlar ve Çözüm Önerileri” Sempozyumu, 03- 04 Ocak 2002, Doğu Akdeniz Üniversitesi, K.K.T.C.

ORHANER, Emine ve Korcan Şahin, Bankalarda KOBİ Kredi Servisinde Çalışanların Kredi Değerlendirme Sürecinde KOBİ’lerde Tespit Ettiği Sorunlar, **Gazi Üniversitesi Ticaret ve Turizm Eğitim Fakültesi Dergisi**, Sayı:1, 2011.

ÖZDEMİR Süleyman, Halis Yunus ERSÖZ ve Halil İbrahim SARIOĞLU, İşsizlik Sorununun Çözümünde KOBİ’lerin Desteklenmesi, **İstanbul Ticaret Odası Yayını**, İstanbul 2006.

ÖZOK Ahmet F., **Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Rekabet Gücü Açısından Verimli Çalışma**, 93 Sanayi Kongresi Bildiriler Kitabı, TMMOB, Cilt:1, 1993.

Resmi Gazete; 5411 Sayılı Bankacılık Kanunu, Tarih 01/11/2005 Sayı:25983.

Resmî Gazete- 4 Kasım 2012 PAZAR- Sayı : 28457, Karar Sayısı : 2012/3834 5. Madde.

SARIASLAN Halil, **Orta ve Küçük Ölçekli İşletmelerin Finansman Sorunları Çözüm İçin Bir Finansal Paket Önerisi**, Ankara: TOBB Yayın No:281, 1994.

SEVAL Selim, **KOBİ’ler, Basel II ve Kredi Risk Yönetimi**, 25 Nisan 2008.

ŞİŞMAN Övünç, **Faiz Oranı Getiri Eğrisi Simülasyonu Yöntemleri ve Bankacılıkta Aktif Pasif Yönetimi Üzerine Etkileri: Türkiye’de Ticari Bankalar Üzerine Bir Uygulama**, BDDK Kitapları No:9, Ankara, 2011.

TANYERİ, Serap. KOBİ’lerin Türkiye Ekonomisindeki Yeri ve Finansal Destek Programları. (Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası Bankacılık ve Finans Yüksek Lisans Programı, İstanbul 2013.

Bankacılar Dergisi, Kredi Riski Modelleri, **Türkiye Bankalar Birliği Çalışma Grubu**, Sayı: 57, 2006.

Türkiye Bankalar Birliği, **Bankaların Risk Yönetimi Çalışmaları Hakkında Değerlendirme**, Nisan 2004.

Türkiye Bankalar Birliği, **Kredi Riskinin Yönetimine İlişkin İlkeler**, 1999.

Türkiye Bankalar Birliği, **Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri**, Yayın No: 228, Eylül 2004.

Türkiye Bankalar Birliği, **Risk Yönetimi ve Basel II'nin KOBİ'lere Etkileri**, Kasım 2006.

TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği), **Bankaların KOBİ'lere yönelik Nakdi Kredi Uygulamaları**, Ankara 2011.

TOBB (Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği), **Türkiye KOBİ Görünümü**, 2010.

Türkiye Kurumsal Yönetim Derneği, **Kredi Derecelendirme Kurumsal Yönetim Derecelendirme**.

ULUDAĞ İlhan ve Vildan Serin; **Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler**, İstanbul: İTO Yayınları, 1991/25.

ULUSOY Recep ve Reyhan AKARSU, Türkiye'de KOBİ'lere Yapılan Destekler ve İstihdam Üzerindeki Etkileri, **Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, Sayı:23 2012.

ULUYOL Osman, Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerde Finansal Yönetim Uygulamaları, **Muhasebe ve Finansman Dergisi**, Ekim 2013.

YALÇIN Haluk ve Diğerleri, **Şirket Derecelendirmesinde Basel II Perspektifi**, PwC Türkiye V. Çözüm Ortaklığı Platformu, Aralık 2006.

YÖRÜK Nevin, Basel Standartlarının KOBİ'ler Üzerindeki Etkisinin Belirlenmesine Yönelik Anket Uygulaması, **Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi**, İzmir, Cilt:22, Sayı:2, 2007.

ZENGİN Yasemin ve Ece ERDENER, Basel II: Şirket Derecelendirmesinde Kalitatif Faktörlerin Geliştirilmesi, **İzmir Ekonomi Üniversitesi Bildiriler Kitabı**, 2-4 Mayıs 2008.

ZERENLER Muammer ve Süleyman BAYINDIR, **KOBİ Kredileri ve Kefalet Destekleri Kredi Garanti Fonu A.Ş. Örneği**.

www.yoikk.gov.tr/.../komiteler/kobi/destek%20veren%20kuruluslar.Erişim Tarihi:

27.04.2014

http://www.bddk.org.tr/websitesi/turkce/mevzuat/bankacilik_kanununa_iliskin_duzenlemeler/11013bankalarin_ic_sistemleri_hakkinda_yonetmelik_24_02_2011.pdf

(Madde4/1)

<http://www.muhasibedersleri.com/banka-islemleri/kredi-islemleri.html>,

Erişim Tarihi: 18/02/2014

<http://www.oecd.org/industry/smes/33705673.pdf> Türkiye’de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler Mevcut Durum ve Politikalar, Erişim Tarihi: 27/03/2014

<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15881> TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) Haber Bülteni, 28 Kasım 2013, Sayı: 15881, Erişim Tarihi: 12.04.2014

http://kurumsalyonetimzirvesi.com/files/downloads/bilgi_merkezi/kurumsal_yonetim_endeksi/kredi_derecelendirme_ve_turkiye_ekonomisi_nesrin_sirvan.pdf Nesrin

ŞİRVAN, Kredi Derecelendirme ve Türkiye Ekonomisi, 2004 Erişim Tarihi: 14.05.2014

http://www.turkkredirating.com/index.php?option=com_content&view=article&id=100&Itemid=159 Kredi Derecelendirme- TCR Kredi Derecelendirme A.Ş. Erişim

Tarihi: 14.05.2014

<http://www.kobi-efor.com.tr/kapak/yuksekatmadegerli-kobi-ihracati-h2621.html>

Erişim Tarihi: 15/05/2014

<http://www.capital.com.tr/-kredilerde-sharp8220hayirsharp8221-orani-yuzde-30sharp8217a-ulasti-haberler/19163.aspx> Erişim Tarihi: 17/05/2014

<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2012/11/20121104-11.htm> Küçük ve Orta Byklkteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması, Erişim Tarihi: 04.05.2014

<http://www.kobi.org.tr/index.php/finansman-bilgileri/banka-kredileri> Banka Kredileri Erişim Tarihi: 19/05/2014.